

УКРАЇНА
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА ОБЛАСНА РАДА
П'яте демократичне скликання
(Тридцята сесія)

РІШЕННЯ

від 05.06.2009. № 803-30/2009
м. Івано-Франківськ

**Про Програму розвитку
науково-технічної та інноваційної
діяльності області до 2015 року**

Заслухавши та обговоривши проект Програми науково-технічної та інноваційної діяльності області до 2015 року, розроблений згідно з методичними рекомендаціями щодо розроблення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого та регіонального рівня, загальними рекомендаціями щодо розроблення регіональних програм інноваційного розвитку, Законом України "Про інноваційну діяльність", а також відповідно до Стратегії економічного і соціального розвитку територій Івано-Франківської області до 2015 року, затвердженої рішенням обласної ради від 20.02.2007 року № 214-9/2007, обласна рада

вирішила:

1. Затвердити Програму науково-технічної та інноваційної діяльності області до 2015 року (додається).
2. Головному управлінню економіки обласної державної адміністрації забезпечити організацію виконання Програми.
3. Встановити, що бюджетні призначення для реалізації заходів Програми на кожен рік передбачаються щорічно при формуванні обласного бюджету і затверджуються рішенням обласної ради про бюджет на відповідний період.
4. Головному фінансовому управлінню обласної державної адміністрації (Л. Костів) щорічно враховувати бюджетні запити головного управління економіки обласної державної адміністрації на виділення коштів для реалізації заходів Програми, враховуючи можливості доходної частини обласного бюджету на відповідний бюджетний рік.
5. Доручити головам районних державних адміністрацій та міським головам міст обласного значення:
  - 5.1. Забезпечити виконання завдань, зазначених у Програмі, які відносяться до компетенції районних державних адміністрацій та виконавчих комітетів міських рад міст обласного значення.

5.2. Щорічно, до 25 грудня року, що минає, затверджувати план заходів на наступний рік щодо провадження інноваційної діяльності на території району (міста), які подавати у головне управління економіки обласної державної адміністрації.

6. Контроль за виконанням рішення покласти на першого заступника голови обласної ради З. Береговського і постійну комісію обласної ради з питань бюджету, фінансів, податків та інвестицій (О. Синютка).

Голова обласної ради

Ігор Олійник

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням обласної ради
від 05.06.2009. № 803-30/2009

ПРОГРАМА
розвитку науково-технічної та
інноваційної діяльності області
до 2015 року

Замовник програми
головне управління економіки
облдержадміністрації

Насадюк В.В.

Керівник програми
заступник голови
облдержадміністрації

Шкварилюк В.В.

ВСТУП

В сучасних умовах активна інноваційна діяльність є основним чинником прискореного науково-технічного і виробничого розвитку економічного потенціалу економіки.

При цьому гостро постають проблеми, пов'язані з необхідністю поєднання інтересів виробництва та проведення фундаментальних і прикладних досліджень. Велика роль в розв'язанні цих проблем належить регіонам. Надання останнім ключової ролі у створенні інноваційного середовища дає можливість реалізувати інноваційну модель розвитку регіональної економіки, сформувати цивілізований ринок інновацій, орієнтований на вітчизняну (регіональну) промисловість, залучати інвестиції в інноваційну сферу.

Аналіз факторів, які сприяють активізації інноваційних процесів показує, що найшвидше позитивного ефекту вдається досягти там, де ідея інноваційного розвитку об'єднує представників різних сфер діяльності: підприємства, дослідницькі та навчальні установи, підприємницькі структури, фінансові організації, об'єкти державного управління.

Саме тому, **основною метою Програми** розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності області до 2015 року (далі Програма) є **удосконалення системи управління науково-технічною та інноваційною діяльністю** шляхом створення та відновлення спеціалізованих структур підтримки інновацій, які б сприяли результативній співпраці в рамках "університети-бізнес-промисловість", формування ефективних механізмів інформаційного обміну, пропагування інноваційної культури тощо.

Завдання Програми:

– упорядкування процесів взаємодії існуючих елементів і складових інноваційної інфраструктури регіону, створення і розвиток нових інституцій організаційного, методичного, інформаційного та фінансового забезпечення інноваційної і наукової діяльності у всіх сферах життєдіяльності територіальної громади на основі забезпечення ефективної і результативної співпраці в рамках „влада – бізнес – громада”;

– залучення інтелектуального потенціалу всіх верств населення області до вирішення проблем інноваційного і науково обґрунтованого розвитку територіальної громади;

– посилення ролі і впливу громадських і наукових організацій в активізації інноваційної діяльності.

Дана Програма є невід'ємною складовою „Стратегії економічного і соціального розвитку територій Івано-Франківської області до 2015 року”, затвердженої рішенням обласної ради від 20.02.2007 року №214-9/2007, і спрямована на забезпечення системності та послідовності в проведенні регіональної інноваційної політики, а також поєднанні інтелектуального потенціалу наукових установ, економічних можливостей підприємств та адміністративних можливостей місцевих органів влади, заінтересованих у розвитку інноваційного бізнесу.

Розробка Програми здійснювалася з використанням наступного переліку нормативно-правових і регулюючих документів:

- Закон України „Про основи національної безпеки України”;
- Закон України „Про місцеве самоврядування в Україні”;
- Закон України „Про інноваційну діяльність”;
- Закон України „Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”;
- Закон України "Про інвестиційну діяльність";
- Закон України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків";
- Закон України "Про наукову та науково-технічну діяльність";

– постанова Кабінету Міністрів України від 14.05.2008 року №447 "Державна цільова економічна програма "Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2009-2013 роки"

– Загальні рекомендації щодо розроблення регіональних програм інноваційного розвитку – Міністерство освіти і науки України, 2004 рік;

– "Методичні рекомендації щодо розроблення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого та регіонального рівня". – Спільний наказ МОН, Мінекономіки, Мінпромполітики, Мінфіну та НАН України від 09.07.03 №442/279/180/298/449

Програмою передбачені заходи, спрямовані на розв'язання проблем соціально-економічного, науково-технічного та інноваційного розвитку регіону на основі мобілізації наукового потенціалу області, активізації винахідництва та раціоналізаторства, розвитку інноваційного підприємництва та нових елементів регіональної інноваційної інфраструктури.

I. СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРІОРИТЕТНИХ ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ ІВАНО-ФРАНКІВЩИНИ ТА ЇХ ІННОВАЦІЙНА СПРЯМОВА-НІСТЬ

1.1. Місце Івано-Франківської області в соціально-економічному розвитку України

Івано-Франківщина – є політично і економічно активним регіоном, зорієнтованим на європейську модель розвитку України.

Структура господарства області – індустріально-аграрна. Основна частина промислового потенціалу зосереджена в передгірній зоні в містах Калуші, Надвірній, Долині.

Для промисловості характерний надзвичайно високий рівень спеціалізації: на долю електроенергетики приходиться біля третини загального випуску продукції промисловості. При цьому практично весь обсяг приходиться на одне підприємство – Бурштинську ТЕС, яка є одним із найпотужніших експортерів на Івано-Франківщині та найбільшою на заході України.

Також ведучими секторами промисловості є нафтогазовий комплекс (ВАТ "Нафтохімік Прикарпаття") і хімічна промисловість (ТОВ "Карпатнафтохім").

З інших галузей можна виділити харчову промисловість, промисловість будівельних матеріалів, лісовий комплекс, машинобудування і легку промисловість.

У товарній структурі сільськогосподарського виробництва трохи вище частка тваринництва, що спеціалізується на м'ясо-молочному виробництві, а рослинництво – на вирощуванні зернових, цукрових буряків і картоплі.

Характерним для економіки області залишається домінуюча частка проміжного споживання над виробництвом валової доданої вартості у випуску товарів та послуг. Починаючи з 2004 року, частка проміжного споживання почала знижуватися з 59,7 відсотка до 56,7 відсотка у 2006 році, що вказує на збільшення ефективності виробництва в області.

На загальнодержавному рівні область характеризується недостатнім промисловим виробництвом: її частка становить лише 1,6 відсотка (у 2007 році).

У державному поділі праці область вирізняється виробництвом деревини – 16,6 відсотків загального обсягу реалізованої промислової продукції. Від 3,2 відсотка до 4,5 відсотка реалізованої промислової продукції забезпечує область у легкій, нафтопереробній, хімічній та нафтохімічній промисловості, виробництві неметалевих мінеральних виробів.

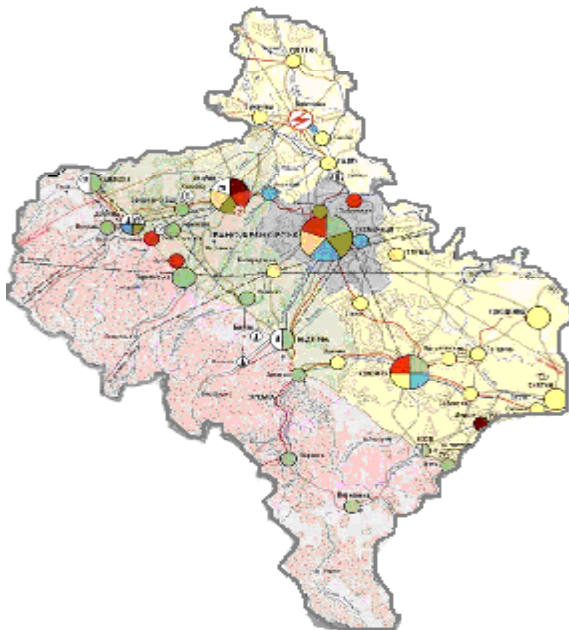
1.2. Розвиток економіки Івано-Франківської області на сучасному етапі

Головною метою розвитку інноваційної сфери є забезпечення переходу економіки області на інноваційну модель розвитку, проведення на цій основі структурних і фінансових змін у виробничій сфері, що створюватиме широкі можливості для випуску конкурентоспроможної продукції.

Провідна роль в економіці області належить промисловості, яка характеризується недостатнім рівнем промислового виробництва. На території, що займає 2,3 відсотка площі України та проживає 3 відсотки населення України виробляється лише 1,6 відсотка промислової продукції.

З регіональної точки зору промисловість є однією з провідних галузей економіки. Її внесок у створення валової доданої вартості становить 36,9 відсотка (частка Івано-Франківщини у валовій доданій вартості в промисловості держави становить 2,2 відсотка). Майже 65 відсотків продукції промисловості у 2008 році припадало на обробну промисловість, в якій переважала продукція харчової

промисловості, виробництва деревини та виробів з неї, хімічної та нафтохімічної галузі, виробництва інших неметалевих виробів (будматеріалів, скловиробів). В той же час спостерігається недостатній рівень целюлозно-паперового виробництва, для розвитку якого є місцева сировинна база.

До негативних тенденцій розвитку промисловості області на сучасному етапі відносяться:

- високий ступінь залежності роботи окремих галузей від поставок давальницької сировини (енергетичні матеріали, нафта та продукти її перегонки, легка промисловість);

- погіршення галузевої структури промислового виробництва та критичне зменшення питомої ваги галузей, які створюють значну додану вартість;

- низька частка машинобудування (3,5 відсотка у 2008 році), яке є основою інноваційного розвитку, в загальному обсязі реалізованої продукції промисловості (хоча питома вага переробної промисловості – 66,7 відсотка);

- невисокі темпи оновлення техніко-технологічної бази та високий рівень зношеності основних засобів;

- неефективна фінансова діяльність промислових підприємств, зокрема, високий рівень збиткових промислових підприємств та низька рентабельність їх операційної діяльності.

До потенційних переваг промисловості регіону можна віднести: розвинену виробничу базу та науково-технічну інфраструктуру, значну частку інвестиційно-спроможних галузей, великі запаси мінерально-сировинних ресурсів, вигідне географічне положення, а також спроможність виробничих підприємств виготовляти продукцію кінцевого споживання, високий рівень конкурентоспроможності продукції нафтохімічної, деревообробної, легкої та машинобудівної промисловості.

Стратегією економічного та соціального розвитку територій Івано-Франківської області до 2015 року, яка затверджена рішенням обласної ради від 20.02.2007 року №214-9/2007, визначені стратегічні напрями економічного розвитку економіки області, а саме, стійкий розвиток економіки, розвиток людських ресурсів та охорона навколишнього природного середовища та екологічна безпека.

1.2.1. Розвиток економіки області

Паливно-енергетичний комплекс

Енергозабезпечення економіки і соціальної сфери області здійснюється за рахунок постачання основної частки паливних ресурсів з інших регіонів України, видобутку вуглеводневих і виробництва електричної та теплової енергії безпосередньо в регіоні.

Паливно-енергетичний комплекс області включає 14 провідних підприємств, які забезпечують видобуток, транспортування і переробку нафти і газу, виробництво та розподіл електроенергії. Питома вага продукції, виробленої у комплексі, складає майже 40 відсотків загальнообласного виробництва.

Майже 14 відсотків промислового виробництва області складає частка Буштинської ТЕС ВАТ «Західенерго», де встановлено 12 енергоблоків загальною потужністю 2300 МВт. Остання відокремлена від об'єднаної енергосистеми України і працює паралельно з об'єднаною енергетичною системою Європи.

Протягом 2002-2005 років спостерігалася позитивна динаміка обсягів виробництва електроенергії. Разом з тим, у 2006-2007 роках відбувся деякий спад, що зумовлено об'єктивними причинами – потребами зовнішнього ринку електроенергії.

Основними споживачами енергетичних ресурсів області є електроенергетика, хімічна та нафтохімічна промисловість, а також житлово-комунальний сектор регіону.

Основною метою розвитку нафтогазовидобувної галузі є нарощування ресурсної бази вуглеводнів шляхом проведення пошуково-розвідувального буріння на нових перспективних площах та родовищах. Вже сьогодні проводиться розвідувальне буріння на трьох перспективних площах нафти і газу. Також в рамках реалізації спільної діяльності ДП «Богородчанинафтогаз» з шведською компанією «Свенська Капітал Ойл» проводять геологорозвідувальні роботи на Кубаш-Луквинському родовищі.

Проблеми енергозабезпечення регіону визначаються, в першу чергу, необхідністю модернізації технологій із видобутку та переробки вуглеводневих.

Також, важливим чинником, який впливає на зниження конкурентоспроможності видобутку енергоносіїв в Карпатському регіоні залишається високий ступінь зношеності основних виробничих фондів нафтогазовидобувних підприємств, які розташовані на території області.

Машинобудування

Дуже важливо, щоб зростання виробництва відбувалося за рахунок наукомістких високотехнологічних галузей і виробництв, розвиток яких взаємопов'язаний з інноваціями.

Частка таких галузей в продукції промисловості області в 2005 р. – 2,8 відсотка, у 2006 році – 2,5 відсотка, у 2007 році – 3,5 відсотка, у 2008 році – 5,5 відсотків (у 1990 році цей показник становив 20,5 відсотка).

В останні роки спостерігається стабільне нарощування обсягів виробництва в машинобудівній галузі. У 2008 році темп приросту у порівнянні з 2007 роком становив 35,4 відсотки.

За останні роки в області освоєно виробництво низки нових видів продукції, зокрема: трубопровідної арматури в т.ч. і для АЕС на ВАТ "Івано-Франківський арматурний завод"; металоконструкцій для сонячних батарей на ВАТ "Калуський завод будівельних машин" та ВАТ "Пресмаш"; сучасних автоматичних пральних машин торгової марки "Ардо" та "Вірпул" на ТОВ "Українська побутова техніка", а також планується розпочати будівництво заводу по виготовленню сучасних видів морозильників та холодильників; модернізовано та освоєно випуск сучасних типів автомотрис для обслуговування контактної мережі залізниці маніпулятором німецької фірми на ВАТ "Івано-Франківський локомотиворемонтний завод"; освоєно технологію виготовлення електрокабельної продукції для автомобілів європейського типу на ВО "Карпати". Введено в дію виробництво електроджгутів на ТОВ "Тайко Електронікс Юкрейн Лімітед".

На сучасному етапі **головними проблемами розвитку** машинобудування області є:

- значна зношеність основних засобів та недостатній рівень інвестицій;
- в зв'язку зі вступом України до СОТ можливе загострення конкуренції на внутрішньому ринку високотехнологічної продукції, що негативно відіб'ється на фінансових результатах та інвестиційних можливостях місцевих високотехноло-

гічних виробництв. Це може призвести до консервації енергоємної структури економіки;

– складне фінансове становище підприємств, збитковість господарської діяльності, нерентабельність випуску близько половини найменувань номенклатури продукції галузі.

Хімічна та нафтохімічна промисловість

На території Івано-Франківської області виробляється майже 4 відсотки продукції хімічної та нафтохімічної промисловості України (у 2003 році 2,8 відсотка). Частка галузі в промисловому виробництві регіону складає понад 13 відсотків.

Проте у 2008 році випуск продукції хімічної та нафтохімічної промисловості у порівнянні з 2007 року скоротився на 53,6 відсотки. Спад виробництва допущено як у хімічному виробництві на 54 відсотки, так і у виробництві гумових та пластмасових виробів – на 34,5 відсотки.

В цій галузі виробляється продукція важкого органічного синтезу (етилен, пропілен, бензол, вінілхлорид, поліетилен), хлор, сода каустична, карбамідоформальдегідні смоли, калійні добрива, аеросил, продукція малотоннажної хімії (барвники синтетичні, хімікати-добавки) лакофарбові та гумовотехнічні вироби.

Хімічна галузь відноситься до інвестиційно-привабливих, експортно-орієнтованих галузей промислового комплексу області та має найвагомійший вплив на зростання виробництва. З початку інвестування в підприємства хімічної та нафтохімічної промисловості іноземними інвесторами внесено 126 млн.дол., що становить 32,7 відсотка.

Потенційна місцева перевага – достатньо розвинутий експортний потенціал. Такі продукти як етилен, пропілен, бензол, хлористий вініл, каустична сода у великих обсягах експортуються в Словаччину, Польщу, Італію тощо. Частка продукції хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості в загальному обсязі експорту у 2007 році становила 38,5 відсотка і зменшилася у порівнянні з 2006 роком на 2 відсоткові пункти.

Гострою проблемою для підприємств хімічної галузі є:

– технічна та технологічна відсталість, висока енергоємність, які збільшують собівартість продукції, що виробляється, та знижують її якість;
– низький рівень рентабельності виробництва основних підприємств;
– негативний вплив виробництва на екологічну ситуацію в регіоні, ризик утворення карстових воронок, провалів поверхні, засолення ґрунтів та річкових вод у зоні діяльності ДП "Калійний завод". Незважаючи на те, що виробництво мінеральних добрив, зокрема калійних, віднесено до одного з пріоритетних напрямів розвитку хімічної промисловості, з боку держави відсутні цілеспрямовані та системні дії щодо управління процесом підтримки вітчизняних виробників калійних добрив, а також фінансування зазначених видатків. Недофінансування ДП "Калійний завод" унеможливило вирішення питання утилізації розсолів, біля 10 млн.м³ фракції яких накопичено у кар'єрі та хвостосховищі. При прориві дамб цих гідроспоруд розсоли можуть потрапити у водну систему р.Дністер і спричинити екологічну катастрофу європейського масштабу.

Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів

Деревообробна промисловість характеризується порівняно високим рівнем розвитку. В загальному промисловому виробництві області її частка становить 8,3 відсотки (2007 рік) і в порівнянні з 2003 роком зросла на 1,6 відсоткових пункти.

В області виробляється більше половини загальнодержавного випуску деревоволокнистих, 41,4 відсотків – деревостружкових плит, 7,9 відсотків – деревини уздовж розпиляної чи розколотої.

Обробленням деревини та виробництвом виробів з неї займається 40 великих та середніх підприємств області та більше 300 малих підприємницьких структур, які зосереджені в основному у Надвірній, Вигоді, Брошневій, Ворохті, Верховині, Івано-Франківську.

Протягом останніх років в роботі деревообробної промисловості спостерігається динамічний розвиток, що позначилося на загальних результатах. За 2005-2007 роки щорічний приріст обсягів виробництва продукції склав від 7,9 до 37,0 відсотків (у 2008 році – 8,3 відсотки).

Основу деревообробної галузі складають три плитні підприємства ТОВ «ЛК Інтерплит Надвірна», Брошнів-Осадська філія ТОВ «Кроно-Україна», ТОВ «Уніплит», питома вага яких в обсягах реалізованої промислової продукції складає понад 80 відсотків.

На деревообробних підприємствах активізується робота щодо впровадження ресурсозберігаючих технологій. Зокрема, на ТОВ «Уніплит», ТОВ «Серін», ТОВ «ЦБМ «Осмолада», ПП «Сивуля» встановлено сучасне обладнання, яке дозволяє економити паливно-енергетичні ресурси за рахунок спалювання відходів деревообробного виробництва.

Підприємства з виробництва деревини та виробів з неї є інвестиційно-привабливими для іноземного капіталу. Станом на 01.01.2009р. обсяг прямих іноземних інвестицій становив 27,8 млн. дол. США, що склало 5,8 відсотків в загальнообласному обсязі залучених інвестицій (на 01.01.2008р. відповідно 30,3 млн.дол. та 7,9 відсотків).

Перевагами підприємств з оброблення деревини та виробництва виробів з неї є розвинутий ринок плитного виробництва, що сприяє залученню інвестицій в галузь та реалізації конкурентоспроможної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках.

З 2006 року запроваджено нову систему реалізації необробленої деревини через аукціони, яка дозволила створити прозорий механізм на ринку деревини та залучити до нього на рівних умовах суб'єктів різних форм власності.

Проблемами розвитку галузі є:

– технічна та технологічна відсталість частини підприємств через знос основних засобів, ступінь якого складає 27,6 відсотків;

– недостатнє використання можливості переробки відходів лісопилення і налагодження виробництва альтернативних видів палива (паливних брикетів та пелет) в гірських районах області.

Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів

Харчова промисловість є важливою ланкою в господарському комплексі Івано-Франківщини. Вона об'єднує сукупність підприємств з виробництва харчових продуктів для забезпечення потреб внутрішнього регіонального і загальнонаціонального ринків. У харчовій промисловості регіону важливе місце займає м'ясна промисловість та виробництво молочних продуктів, також здійснюється розлив лікувальних та столових мінеральних вод.

У 2007 році в регіоні функціонувало 251 підприємство харчової промисловості, що становить 16,4 відсотки від загальної кількості підприємств переробної промисловості. Обсяг реалізованої ними продукції у цьому ж році склав 938 млн.грн. або 8,1 відсотка від промислового виробництва в регіоні та 0,9 відсотка від загального обсягу продукції харчової промисловості України.

Стабільно, з нарощуванням темпів виробництва, працювали підприємства галузі, починаючи з 2003 року. У 2008 році приріст був найвищий і становив 31,9 відсотків.

Для інтегрування в європейську економіку та підвищення конкурентоспроможності продукції підприємства галузі здійснюють її сертифікацію, впроваджуючи системи управління якістю за стандартами ISO 9000.

Проте, підприємства галузі є збитковими, а рентабельність їх операційної діяльності до 2007 року мала від'ємні значення.

Показники інноваційної діяльності в харчовій промисловості засвідчують наявність позитивних тенденцій. Зростає кількість підприємств, які займаються інноваційною діяльністю, а також їх частка в загальній кількості промислових підприємств. Збільшується питома вага інноваційних витрат, які спрямовуються на дослідження і розробки (у 2005 році кошти не витрачалися, у 2006 році – 1,6 відсотка, у 2007 році – 29 відсотків). Також позитивним є збільшення питомої ваги реалізованої інноваційної продукції харчової промисловості в загальному обсязі реалізованої промислової продукції від 2,8 відсотків у 2006 році до 21,9 відсотків у 2008 році.

Основною проблемою галузі можна назвати те, що вона базується на основі старих, ще радянських підприємств або невеликих нових переробних підприємств. Останні оснащені застарілим, енергоємним обладнанням, яке експлуатується багато років або вживаним обладнанням, завезеним з Європи, яке морально застаріло (ступінь зносу основних засобів на кінець 2007 року досяг 30,9 відсотків). На таких харчових підприємствах надзвичайно важко досягти світових стандартів з якості та енергоощадності.

Великим ризиком для підприємств харчової промисловості області може стати вступ України до СОТ, оскільки галузь характеризується високим рівнем енергоємності і низьким рівнем доданої вартості. Це може призвести до витіснення неконкурентоспроможної вітчизняної продукції з внутрішнього ринку, спричинити скорочення виробництва та знизити можливість виробництва нових видів продукції. Найбільш ефективною допомогою для харчового сектора є адаптація його до вимог законодавства ЄС щодо гігієни та якості (особливо молочної і м'ясної галузі). При тому, що область має серйозні можливості по нарощуванню випуску якісної та екологічно-чистої харчової продукції, вона отримує нездоланий бар'єр по експорту цієї продукції через відсутність на підприємствах системи НАССР, як обов'язкового атрибуту західних харчових виробництв.

В харчову промисловість практично не надходять гроші закордонних інвесторів. Прямі іноземні інвестиції на кінець 2006 року в галузь становили 3,2 млн.дол., або 1,7 відсотка від їх загального обсягу, на кінець 2007 року відповідно 3,8 млн.дол. та 1 відсоток, на кінець 2008 року – відповідно 4,0 млн.дол. та 0,8 відсотків.

Легка промисловість

На території Івано-Франківської області розміщено 141 підприємство – юридична особа легкої промисловості, на яких працює 3,6 тис. штатних працівників.

Частка Івано-Франківщини в обсягах реалізованої продукції легкої промисловості України становить близько 5%. Серед областей Західного регіону по даному показнику область посідає одне із провідних місць.

Внесок підприємств галузі в загальний доробок промисловості області складає: 3% обсягів реалізованої продукції, 6% – зайнятих працівників, близько 1% – обсягу капітальних вкладень та вартості основних фондів.

Починаючи з 2003 року на підприємствах легкої промисловості спостерігалася позитивна динаміка виробництва, внаслідок чого випуск продукції у 2007

році проти попереднього року збільшився на 17,1 відсоток, а проти 2000 року – на 66,2 відсотки. Проте у 2008 році у порівнянні з 2007 року відбувся спад на 12,2 відсотки.

Проте для досягнення достатнього рівня конкурентоспроможності продукції за якістю та ціною необхідні оновлення та заміна основних засобів, машин та обладнання на більш високопродуктивні. Ступінь зносу у легкій промисловості становить 36 відсотків (в цілому по промисловості основні засоби спрацьовані на 61 відсоток).

Інноваційною діяльністю у 2008 році займалося 24 відсотки загальної кількості промислових підприємств галузі. В останні роки зростають обсяги інноваційних витрат, 96,5 відсотків яких спрямовувалися в придбання машин, обладнання, програмного забезпечення.

Результатом впровадження інноваційних заходів стало надходження на ринок інноваційної продукції, частка якої в загальному обсязі реалізованої продукції підприємств легкої промисловості склала у 2008 році 4,4 відсотки.

Серед промислових підприємств за обсягами освоєного капіталу підприємства легкої промисловості посідають третє місце, поступаючись підприємствам хімічної та нафтохімічної промисловості, а також оброблення деревини та виробів з деревини (крім меблів). В загальнообласному обсязі іноземних інвестицій частка підприємств галузі становить 6 відсотків і у порівнянні з попередніми роками має тенденцію до зниження.

Проблемою галузі є запровадження схеми роботи підприємств на давальницькій сировині, яка не сприяє зміцненню їх фінансового становища, тому що створений прибуток не залишається на підприємстві, вітчизняний ринок не наповнюється товарами легкої промисловості.

Підприємства галузі працюють нерентабельно, майже кожне п'яте підприємство – збиткове. Виробничі потужності підприємств завантажені частково, більшість з них працює в однозмінному режимі.

Перевагами галузі є висока ліквідність продукції і швидкий обіг виробничого циклу, низький порівняно з іншими галузями рівень енергоємності.

1.2.2. Тенденції та перспективи розвитку підприємництва, його інноваційна спрямованість

Розвиток малого та середнього підприємництва є необхідною умовою переходу всієї економіки на ринкові засади господарювання, ефективної реструктуризації виробництва та підприємств, розв'язання проблем зайнятості, зростання рівня життя населення. Малий бізнес має найнижчі інвестиційні потреби, характеризується найшвидшим обігом капіталу, має виробничу гнучкість та підвищену адаптацію до мінливих запитів споживачів. Він забезпечує у два-три рази більшу ефективність виробничих капіталовкладень і за обсягом коштів, і за терміном віддачі.

У зв'язку з цим виникає необхідність посилення інноваційної спрямованості розвитку малого підприємництва.

За даними головного управління статистики в області у 2007 році нараховувалося 7704 малих підприємства. Цей показник із року в рік має тенденцію до збільшення. З іншого боку, із загальної кількості зареєстрованих підприємств лише 56 відсотків, або 4329 підприємства, працюють та реалізують продукцію (роботи, послуги). Крім того, цей показник протягом останніх років мав тенденцію до зменшення. Тобто, частка малих підприємств, що не працюють, залишається значною.

Динаміка кількості зареєстрованих та працюючих малих підприємств, одиниць

Основними сферами діяльності малих підприємств є оптова та роздрібна торгівля, ремонт (нараховується 2583 підприємства, або 33,5 відсотки від загальної кількості), промисловість (відповідно 1433 та 18,6 відсотків) та операції з нерухомістю (1271 та 16,5 відсотків).

Одночасно зростають обсяги продукції (робіт, послуг), реалізованої малими підприємствами. У 2007 році цей показник зріс на 18 відсотків у порівнянні з 2006 роком і становив понад 1,8 млрд. грн., або 8,3 відсотка до загального обсягу реалізації у регіоні. В результаті зменшення кількості працюючих малих підприємств скорочується і кількість найманих на них працівників. Починаючи з 2003 року, цей показник скоротився в 1,4 раза, причому така тенденція простежується у всіх районах і містах області та за всіма видами економічної діяльності, що мають виробничий напрямок.

Важливу роль у формуванні інноваційного потенціалу регіону відіграють малі промислові підприємства, частка яких в загальній кількості всіх малих підприємств у 2007 році становила 18,6 відсотків, а у загальній кількості всіх промислових підприємств – 87 відсотків.

Проте обсяги реалізованої продукції (робіт, послуг) малих промислових підприємств у загальному промисловому обсязі реалізації є незначними, а її частка має тенденцію до зменшення з 9,4 відсотків у 2005 році до 8,3 відсотків – у 2007 році.

В зв'язку зі вступом України до СОТ можливе погіршення позицій підприємств сектора малого підприємництва регіону загалом, оскільки лише незначна частина цих суб'єктів господарювання виробляє товари (послуги), що відповідають міжнародним стандартам систем якості.

Для підтримки діяльності малого бізнесу надзвичайно важливим як на рівні держави, так і на рівні регіону є створення регіональної інноваційної інфраструктури.

На даний час в області діє розгалужена мережа бізнес-центрів, основними завданнями яких є надання послуг щодо розробки бізнес-планів, консультацій з питань започаткування бізнесу, вибору системи оподаткування, підготовки статутних документів.

Важливу роль у створенні та розвитку малих підприємств, в тому числі інноваційних, відіграють бізнес-інкубатори, завданнями яких є пошук цікавих бізнес-ідей, перетворення їх на бізнес-проекти, сприяння у випуску продукції і послуг та їх вихід на ринок.

На сьогоднішній день підприємницьке середовище мало зацікавлене в придбанні (замовлені) науково-технічної продукції, в першу чергу, через відсутність реальних механізмів заохочення бізнесу до інноваційної діяльності. І навіть тоді,

коли наукові колективи мають що запропонувати промисловості, бізнесовим структурам, їх взаємодія практично неможлива через відсутність інноваційних структур, які забезпечують зв'язки між виробниками та споживачами науково-технічної продукції.

Саме тому, необхідним є створення в області інноваційного бізнес-інкубатора, основні завдання якого полягатимуть у проведенні комплексу заходів по приведенню малих та середніх інноваційних підприємств у відповідність із вимогами потенційних інвесторів, підвищення ступені їх інноваційної привабливості й організація процесу залучення інвестиційних ресурсів до реалізації програм розвитку регіону.

1.3. Охорона навколишнього природного середовища та екологічна безпека

Залучення інвестицій у такі галузі як хімічна промисловість та пов'язаних з нею галузей виробництва є позитивним чинником з точки зору створення та збереження робочих місць, зростання експортного потенціалу та розв'язання соціальних проблем. Однак розташування на території області енерго- та екологоємних виробництв створює значні ризики екологічній безпеці регіону.

На території області розміщено понад 500 промислових підприємств хімічної, енергетичної, нафтогазовидобувної, деревообробної та інших галузей. Понад 4 відсотки території зайнято нафтогазовими трубопроводами, пробурено понад 2000 свердловин для видобування нафти і газу, нараховується біля 30 великих полігонів твердих побутових відходів, 2 хвостосховища ДП «Калійний завод» полігон промислових відходів ВАТ «Оріана», 3 золошлаковідвали Бурштинської ТЕС та ін.

Гострою залишається проблема забруднення природних вод, хоча в останні роки мала місце тенденція до зменшення обсягів скидів зворотних вод у водойми області, що насамперед, пов'язано із зменшенням обсягів використання води у народному господарстві. Основними забруднювачами поверхневих водних об'єктів залишаються на даний час ТзОВ «Уніплит» (селище Вигода), КП «Івано-Франківськводокотехпром», ВАТ «Нафтохімік Прикарпаття» (м. Надвірна) та інші.

Однією з значних екологічних проблем області залишається **рівень забруднення атмосферного повітря**.

Основними забруднювачами атмосферного повітря на території області є підприємства-виробники електроенергії, газу та води, викиди яких становлять близько 87 відсотків від валового обсягу викидів по області, а також автотранспорт. За 2008 рік тільки Бурштинською ТЕС в атмосферне повітря викинуто 246,117 тис. тонн забруднюючих речовин проти 238,5 тис. тонн забруднюючих речовин у 2006 році. Зменшення негативного впливу Бурштинської ТЕС на атмосферне середовище можна досягнути вдосконаленням технологічного процесу та продовженням будівництва пилогазовловлюючих пристроїв.

Ще однією екологічною проблемою на території області є **відсутність системи роздільного збору твердих побутових відходів**, що призводить до вивезення вторинних матеріальних ресурсів (поліетилен, ПЕТ пляшки, складська тара, папір) на сміттєзвалища. Незважаючи на те, що впродовж 2005-2007 рр. було здійснено низку заходів, спрямованих на впровадження роздільного збирання твердих побутових відходів і розвиток ринку вторинних ресурсів, докорінно змінити ситуацію не вдалося. Елементи роздільного збирання ресурсно-цінних компонентів відходів частково впроваджені на територіях окремих адміністративно-територіальних одиниць області.

Впродовж 2007 року в м. Івано-Франківську реалізовувався проект TACIS „Запровадження системи роздільного сортування ТПВ – влаштування стаціонарних дільниць для їх досортування і переробки”. Проте робота та фінансування

заходів по переробці і утилізації побутових відходів, а також впровадженню роздільного збирання їх ресурсно-цінних компонентів є недостатніми. Надалі має місце тенденція до фінансування заходів, які спрямовані не на переробку, а на захоронення відходів. Така практика сприяє покращенню санітарного очищення населених пунктів, однак, враховуючи незадовільний стан більшості полігонів ТПВ, вона не вирішує екологічних проблем, пов'язаних з впливом відходів на довкілля.

Проблемним також є питання, насамперед у гірських районах (Косівському, Верховинському, Надвірнянському, Яремчанській міській раді) **утилізації відходів лісопильно-деревообробних виробництв**, які належать до 4-го класу небезпеки. Більшість таких підприємств складають відходи на своїй території, а іноді і в руслах річок. Загалом в області діє понад 500 деревообробних підприємств, на яких щороку утворюється 40 тис. м³ тирси.

Івано-Франківська область вирізняється серед інших областей України **високою динамікою розвитку приповерхневої частини геологічного середовища**, обумовленого дією як внутрішніх сил Землі, так і зовнішнім впливом природних та антропогенних чинників. Крім того, на території області широкий розвиток мають такі небезпечні геодинамічні процеси: зсуви, природний та техногенний карст, селі, водна ерозія, площинний змив та ін. Посилення проявів екзогенних геологічних процесів протягом останніх років підвищило рівень екологічного ризику території, призвело до руйнування житлових і промислових об'єктів, доріг, мостів та ліній електропередач.

Зсувні процеси особливо широко розвинуті в передгірських і гірських районах, а саме Снятинському, Верховинському, Косівському, Коломийському, Надвірнянському, Богородчанському, Калуському та Рожнятівському. Враховуючи кризові умови, що склалися в багатьох районах області у зв'язку з активізацією зсувних процесів, необхідно організувати вивчення динаміки цих небезпечних екзогенних геологічних процесів та здійснити природоохоронні заходи по попередженню зсувів та, особливо в районах їхньої підвищеної активності.

II. НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОБЛАСТІ

2.1. Розвиток наукової та науково-технічної діяльності

Важливою передумовою створення інноваційних економік вважається наявність високорозвиненого наукового комплексу й відповідної індустріальної бази.

Розгалужена мережа наукових організацій області охоплює широкий спектр галузей науки і техніки та здатна забезпечувати за певних умов позитивні зрушення в економіці та інших сферах суспільного життя.

Науково-технічний потенціал області – це наукові організації академічного, галузевого профілю та вищих навчальних закладів.

У 2007 році наукові дослідження та розробки виконували 23 організації, в тому числі 6 наукових установ академічного профілю, 14 організацій галузевого профілю, 3 вищі навчальні заклади. Починаючи з 2002 року кількість цих організацій збільшилася на 35 відсотків (у порівнянні з 2006 роком – на 9,5 відсотка). Основна частина, а це майже 70 відсотків, – організації галузевого профілю. В результаті збільшення кількості наукових організацій (2002-2007 рр.) кількість працюючих в них працівників основної діяльності зросла на 18 відсотків. При цьому кількість докторів наук, які виконували наукові та науково-технічні роботи, зменшилася у цьому ж періоді в 4,3 рази, а кандидатів наук у 2 рази.

В загальному по області динаміка чисельності фахівців, які мають науковий ступінь позитивна. Так, у порівнянні з 2004 роком чисельність докторів наук збільшилася на 17 відсотків і становила 195 осіб, а кандидатів наук – на 20 відсотків і становила 1273 особи.

Динаміка змін науково-технічного потенціалу за роками

Показник	1990	2003	2004	2005	2006	2007
Кількість працівників наукових організацій, включаючи науково-педагогічних працівників-сумісників, з них мають науковий ступінь:	3756	2239	2224	2102	2441	2516
– доктора наук	72	156	166	174	181	195
– кандидата наук	669	953	1058	1120	1201	1273

У 2006 році в Івано-Франківській області навчалось майже 62 тис. студентів. У порівнянні до 1990 року спостерігається приріст близько 32 тис. студентів. З іншого боку, таке значне збільшення кількості студентів супроводжується скороченням ресурсів наукових кадрів, кількість яких протягом цього ж періоду зменшується з 3756 у 1990 році до 2441 у 2006 році. Таке скорочення наукового потенціалу області негативно відбивається як на якості освіти, так і зменшенні інноваційних можливостей цього сектору.

В останні роки спостерігаються позитивні тенденції до збільшення не тільки кількісних, а й якісних показників. Збільшується кількість та якісний рівень наукових та науково-технічних робіт, в яких зростає частка виконаних робіт із створення нових видів техніки і технологій.

Цікавим є той факт, що більшість науковців, які працюють в технічних та прикладних галузях області сприймають інноваційну діяльність як специфічну сферу послуг, а під терміном "інноваційний продукт" розуміють виконані на замовлення наукові чи науково-технічні роботи. Питання економічної доцільності та ефективності розробок не сприймається більшістю виконавців робіт як суттєвий чинник результату дослідницької діяльності. Основним критерієм "корисності" інновацій вважається обсяг фінансування, який виділяється на конкретні дослідження, тому на даний час ***питання комерціалізації наукових розробок не є першочерговим пріоритетом для науковців. Але винахід, зроблений в***

науці, ще не є продуктом, який можна продавати. Таке сприйняття інноваційної діяльності науковцями суттєво знижує практичне спрямування наукових та науково-технічних робіт.

Змінюється структура фінансування наукових та науково-технічних робіт, проте основним джерелом залишаються кошти організацій підприємницького сектору (67,9 відсотка). Незначною залишається участь коштів місцевих бюджетів (у 2007 році лише 0,7 відсотка), які мають гарантувати наукомісткій та інноваційний шлях розвитку виробничого комплексу області з метою підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки, а також рівня життя територіальних громад.

Незважаючи на деяке збільшення обсягів державного фінансування науки в останні роки, обсяг коштів є недостатнім, тому й **спостерігається фізичне та моральне старіння науково-дослідної бази, суттєве погіршення матеріального забезпечення науки.**

Частка вартості основних засобів наукових організацій в загальній вартості основних засобів підприємств і організацій області становить лише 0,2 відсотка. Коефіцієнт оновлення із року в рік зменшується. Якщо у 2004 році цей показник складав 12,2, то у 2006 році вже 5,7 відсотка. Достатньо великим залишається ступінь зносу основних засобів, який у 2005 році становив 50,2 відсотка, а у 2006 році 54,6 відсотка, що свідчить про негативні тенденції старіння основних засобів.

Для більш ефективного функціонування науково-технічного потенціалу та його впливу на економіку області необхідні подальші пошуки шляхів використання наявного потенціалу.

Інноваційний розвиток регіону та його підприємств повинен відбуватися комплексно за всіма напрямками прогресивного розвитку.

2.2 Фундаментальні та прикладні дослідження наукових організацій Івано-Франківської області

В області діє мережа наукових організацій академічного, галузевого профілю та вищих навчальних закладів, які спрямовують свою діяльність на забезпечення належного науково-технічного рівня у багатьох сферах економіки.

Основні напрямки тематичних досліджень наукових та науково-дослідних організацій області:

1. Науково-дослідний інститут нафтогазової енергетики і екології Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

- екологія;
- геологія нафти й газу;
- геофізика;
- стандартизація та сертифікація;
- машини нафтової та газової промисловості;
- прилади і методи контролю;
- енергетичні системи і комплекси;
- розробка газових і нафтових родовищ;
- буріння свердловин;
- нафтогазопроводи, бази та сховища

2. Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника

Проводить фундаментальні, прикладні дослідження та розробки в галузях фізико-математичних, біологічних, геологічних, хімічних, історичних, філологічних, політичних, економічних, соціальних наук, енергетики та енергозбереження, охорони навколишнього природного середовища, в туристичному комплексі.

3. Івано-Франківський державний медичний університет

- внутрішні хвороби;
- екологія;
- фармакологія

4. Івано-Франківський науково-дослідний проектний інститут землеустрою

- кадастр і моніторинг;
- геодезія;
- екологія

5. ТзОВ “Івано-Франківське спеціальне конструкторське бюро засобів автоматизації”

- засоби автоматизації технологічних процесів та теплових величин;
- засобів метрологічного забезпечення повірки лічильників газу в експлуатації;
- гіроскопи та навігаційні системи

6. Науково-дослідний інститут ВАТ “Укрнафта”

- геологія нафти і газу;
- буріння свердловин;
- розробка нафтових і газових родовищ;
- машини нафтової та газової промисловості;
- екологія;
- прилади та методи контролю;
- стандартизація та сертифікація

7. Івано-Франківський обласний державний проектно-технологічний центр охорони родючості ґрунтів і якості продукції

- агрохімічна паспортизація земель сільськогосподарського призначення;
- токсикологічні та радіологічні дослідження об'єктів довкілля;
- дослідження залишкових кількостей пестицидів у ґрунтах та продукції рослинництва на сигнальних полях господарств області з інтенсивним використанням засобів захисту рослин

8. Івано-Франківський інститут агропромислового виробництва

- розробка короткоротаційних сівозмін на дернових ґрунтах Прикарпаття;
- дослідження агроекологічної ефективності функціонування агробіоценозів на еродованих схилових землях;
- розробка ефективних технологій використання високопротеїнових концентрованих кормів із хрестоцвітих та ін. олійних культур;
- обґрунтування ресурсощадних процесів і експлуатаційно-технологічних параметрів техзасобів для приготування кормо-сумішей;
- розробка ресурсозберігаючих технологій вирощування нових сортів олійних хрестоцвітих культур, маку, зернових та круп'яних культур, сої, льону-довгунця, цукрових буряків;
- впровадження технологій використання кормів в раціонах свиней та птиці;

- Û розробка та вдосконалення методів ведення насінництва сучасних сортів ріпаку, гірчиці, маку;
- Û розробка заходів запобігання негативного впливу екстремальних кризових ситуацій на природно-ресурсний потенціал агроєкосистем Карпатського регіону;
- Û розробка механізмів рихлення ґрунту в комплекті з плугом, формування базових та ознакових колекцій овочевих культур

2.3 Інвестиційна та інноваційна діяльність

Результатом економічних перетворень стало пожвавлення інвестиційної діяльності в області. З 2004 року темпи інвестицій в основний капітал почали випереджати темпи зростання валового регіонального продукту та промислового виробництва.

В 2008 році обсяг інвестицій в основний капітал досяг майже 6 млн.грн., що на 14,3 відсотки більше, ніж у 2007 році.

Спостерігається зростання частки інвестицій в промисловість. Так, якщо у 2000 році цей показник становив 22,3 відсотка, то у 2008 році вже 40,6 відсотки.

Аналіз відтворюваної структури інвестицій в основний капітал свідчить про позитивні тенденції, оскільки кошти вкладаються переважно в технічне переоснащення та реконструкцію діючих підприємств. Це стосується підприємств переробної промисловості. Для підприємств добувної промисловості характерним залишається спрямування коштів, в першу чергу на підтримання діючих потужностей.

Як і в попередні роки, головним джерелом інвестицій в основний капітал залишаються власні кошти підприємств, щоправда питома вага їх в загальному обсязі інвестицій в основний капітал поступово зменшується. Починаючи з 2000 року вона скоротилася майже на 25 відсоткових пункти. З іншого боку, стрімко зростає частка банківських кредитів та інших позик (з 0,3 відсотка у 2000 році до 19,7 відсотків у 2008 році).

Проте ефективність інвестиційного процесу може бути забезпечена насамперед за рахунок коштів державного бюджету та різноманітних приватних коштів. З 2000 року частка коштів державного та місцевого бюджетів в загальному обсязі інвестицій в основний капітал була незначною і становила відповідно лише 2,0-7,1 відсотка та 3,1-4,8 відсотка.

Інвестиційно-привабливими залишаються такі види економічної діяльності як: хімічна та нафтохімічна промисловість, виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції, виробництво та розподілення електроенергії, газу та води.

Одночасно зростають й обсяги прямих іноземних інвестицій в підприємства області. У 2008 році приріст сукупного обсягу іноземного капіталу в економіці області з врахуванням його втрат, курсової різниці склав 480,8 млн. дол., або 124,8 відсотка до обсягів на початок року. В цілому іноземні інвестиції надійшли із 42 країн світу. Найвагоміший внесок зробили такі країни як Нідерланди (41,2 відсотка), Польща (10,9 відсотків), Сербія (8,2 відсотка), Німеччина (6,7 відсотка), Данія, Швеція, Сполучене Королівство Великобританія та Північна Ірландія, Італія, Канада.

Притік зовнішніх і внутрішніх інвестицій не матиме тривалого економічного ефекту без інноваційної складової, оскільки рівень розвитку економіки визначає, насамперед, здатність продукувати нові знання, технології та інформацію.

Серед чисельних структурних зрушень у економіці відповідно до процесу ринкових трансформацій особливе місце належить технологічним перетворенням.

До 2006 року слабкою стороною інноваційної сфери області була інноваційна активність підприємств, рівень якої значно менший середньо українського.

У цьому ж періоді питома вага інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції була незначною і з 2004 року мала тенденцію до зниження. До негативних сторін відноситься також зменшення у 2004-2006 роках частки підприємств, що мали витрати на дослідні розробки в 1,4 раза (з 29,5 до 21 відсотка); на технологічну підготовку виробництва – в 1,4 раза; на придбання машин, обладнання, установок, інших засобів та капітальні витрати, пов'язані з впровадженням інновацій – в 1,2 раза. **Така недостатність попиту на наукові розробки з боку реального сектору обмежує інноваційні процеси в економіці.**

Незважаючи на ряд негативних тенденцій, інноваційний потенціал промислових підприємств області залишається досить високим. За даними експертного дослідження інноваційного потенціалу промислових підприємств, що належать до найбільш розвинутих галузей області і були отриманими на основі даних експертного опитування, Івано-Франківська область зайняла 8 позицію серед всіх суб'єктів оцінювання. Слід наголосити на тому, що вищу від середньої по Україні оцінку отримали тільки Київська, Запорізька, Дніпропетровська, Хмельницька, Одеська, Донецька області, м. Київ.

В таблиці представлені рейтингові оцінки інноваційного потенціалу підприємств найбільш розвинутих галузей області в порівнянні із середньо українськими відповідниками .

**Оцінка інноваційного потенціалу підприємств (ІПП)
найбільш розвинутих в області галузей (за 7-бальною шкалою)**

Назва галузі, в якій функціонують найбільш розвинені підприємства області	ІПП регіону	> = <	ІПП галузі в Україні
Виробництво одягу, хутра та виробів з хутра	5,3	>	4,2
Виробництво шкіри, виробів з шкіри	5,1	>	4,2
Обробка деревини та виробництво з деревини виробів і меблів	4,9	>	4,4
Хімічне виробництво	4,8	>	4,4
Виробництво неметалевої мінеральної продукції	4,6	=	4,6
Виробництво машин і устаткування	4,4	=	4,4
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюну	4,6	<	4,7
Виробництво продуктів нафтопереробки	3,9	<	4,5
Видобувна промисловість	3,6	<	3,7
Інші види виробництва	3,9	<	4,4

Протягом 2008 року інноваційною діяльністю займалося 27,9 відсотки від загальної кількості промислових підприємств.

На інноваційні заходи було спрямовано 501 млн.грн. Суттєво зросла (з 1,5 відсотки у 2005 році до 51 відсотка у 2008 році) частка витрат на проведення науково-дослідних розробок; 38,7 відсотків із загального обсягу витрат спрямовувалося на придбання машин, обладнання, програмного забезпечення. Від обсягів інноваційних витрат залежать обсяги реалізації інноваційної продукції, хоча ці фінансові потоки, як правило, є різночасовими. Питома частка реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції у 2008 році зросла у 3 рази у порівнянні з 2006 роком.

Для підвищення технічного та технологічного рівня виробництва на підприємствах області було впроваджено 35 нових технологічних процесів (у 2007 році 47), 43 відсотки з яких забезпечують економне використання матеріальних та енергетичних ресурсів. У 2007 році кожне п'яте промислове підприємство облас-

ті поставляло на ринок інноваційну продукцію, обсяг якої склав 598,1 млн.грн., або 5,2 відсотка від загального обсягу реалізованої промислової продукції.

За межі України поставлено 118,6 млн.грн. інноваційної продукції, що становить понад 7 відсотків в обсязі експорту промислової продукції області.

В останні роки суттєвих змін зазнала структура фінансування інноваційної діяльності. Якщо на початку 2000-их років єдиним джерелом фінансування цієї діяльності були власні кошти підприємств, то у 2008 році – кредити (78,3 відсотка). **При цьому асигнування з державного бюджету на проведення інноваційної діяльності були незначними і становили лише 1 відсоток.**

Проведене у I кварталі 2008 року анкетування промислових підприємств області продемонструвало як позитивні, так і негативні сторони розвитку в сфері інновацій в області.

Позитивним є те, що керівники підприємств усвідомлюють, що для покращення конкурентної позиції підприємства необхідні модернізація технологій, що застосовуються (79,5 відсотка опитаних), зменшення витрат (44,6 відсотка) та впровадження нових продуктів (42,2 відсотка).

Одним із бар'єрів, які перешкоджають впровадженню змін та інновацій підприємствами було названо **відсутність відповідно кваліфікованого персоналу**, хоча майже половина підприємств підвищувала кваліфікацію своїх працівників з питань, що не пов'язані з інноваціями.

Інша причина – **відсутність фінансових коштів**. Обсяги коштів, які виділяються з державного, місцевих бюджетів та інвестиційних фондів є мінімальними. За цих умов підприємства, які інвестують у нові розробки та технології, оперують, насамперед, власними коштами, обсяги яких є недостатніми. При цьому можливості використання залучених коштів є обмеженими через високу вартість кредитних ресурсів.

Ще одним із бар'єрів є недостатня співпраця промислових підприємств з іншими підприємствами в галузі розробки та впровадження нового продукту, технологій (лише 34,9 відсотка опитаних підприємств); науково-дослідними організаціями (50,6 відсотка підприємств) та інституціями підтримки (66,3 відсотка).

Такий стан не дозволяє забезпечити неперервність інноваційного процесу та створення конкурентоспроможної продукції: від ідеї до її впровадження. **Тобто зруйнована схема взаємодії між наукою, освітою та виробництвом, що створює ситуацію, коли винаходи і технології не знаходять свого застосування і архівуються на стадії проекту.** Тому на часі необхідність подальшої розбудови регіональної інноваційної системи, яка була б здатна полегшити зв'язок науки і бізнесу, підтримати на стартовому етапі малі високотехнологічні підприємства та сприяти прискореному впровадженню інновацій при безпосередній участі їх розробників.

Основними шляхами налагодження зв'язків підприємств з науково-дослідними організаціями та інституціями підтримки керівники підприємств вважають встановлення індивідуальних контактів відповідно 34,9 та 28,9 відсотка (**а не системну співпрацю з інфраструктурою підтримки інноваційного та наукового розвитку**).

Також проблемою для регіону є **відсутність зацікавленості у підприємств реєструвати проекти як інноваційні** в державному реєстрі через відміну пільг щодо економічного стимулювання в інноваційній сфері, які були передбачені Законом України «Про інноваційну діяльність».

2.4. Розвиток раціоналізаторства та винахідництва

Інноваційний процес передбачає цілеспрямоване використання та залучення до господарської діяльності результатів інтелектуальної науково-технічної

творчості – прав на об'єкти промислової власності: винаходів, корисних моделей, промислових зразків.

Нестабільність умов для винахідницької та раціоналізаторської діяльності, головним чином через погіршення матеріально-технічних та фінансових умов в інноваційній сфері, обумовила зменшення в області за останні п'ять років кількості винахідників, авторів промислових зразків і раціоналізаторських пропозицій на 12 відсотків.

Участь обмеженої кількості підприємств і організацій в науково-технічній творчості залишається проблемою для нашої області. Практично зведені нанівець позитивні традиції творчості, напрацьовані роками на підприємствах структури ВАТ "Укрнафта", ВАТ «Прикарпаттяобленерго», Бурштинська ТЕС, ВАТ "Нафтохімік Прикарпаття", підприємствах машинобудівної галузі.

Одночасно зі зменшенням кількості винахідників, авторів промислових зразків та раціоналізаторських пропозицій, змінюються напрямки їхньої діяльності. Якщо раніше основна кількість новаторів працювала в добувній та обробній промисловості, виробництві електроенергії, газу та води, то у 2007 році їх діяльність зосереджувалася у будівництві, торгівлі, ремонті автомобілів та предметів особистого вжитку, у сфері культури та спорту, наукових організаціях.

Все ж на цьому тлі активну участь у винахідницькій та раціоналізаторській роботі приймають працівники ВАТ "Івано-Франківськцемент", УМГ «Прикарпаттрансгаз», ТОВ "Карпатнафтохім", новітні структури, такі як ТзОВ «Фірма «Надія», ЗАТ «Перлина», ТзОВ «Інтербур лтд», Дизайн-студія М.Волосовської, ТзОВ «Механік», ТзОВ «ТехноКомп», завдяки яким новаторська активність працівників, зайнятих в економіці області, порівняно з іншими регіонами держави, досить висока. Кількість її учасників в розрахунку на 10 тис. середньооблікової чисельності штатних працівників становила 43 особи, що відповідає 6 місцю серед регіонів України, після Донецької, Харківської, Запорізької, Дніпропетровської областей та м. Києва.

Основна винахідницька діяльність зосереджена у вищих навчальних закладах області: Національному технічному університеті нафти і газу, Прикарпатському національному університеті ім. В. Стефаника і державному медичному університеті.

Важливим показником ефективності новаторської діяльності є використання об'єктів інтелектуальної власності, який в порівнянні з 2006 роком збільшився на 31,1 відсоток. Суттєво зросла кількість використаних технічних рішень на рівні корисних моделей (у 2007 році у 3,9 рази більше, ніж у 2006 році та у 6,7 рази – ніж у 2005 році), винаходів та промислових зразків.

Важливим аспектом сьогодення є підвищення „рівня культури” населення області у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Цей напрямок є досить новим у державі, тому на підприємствах відчувається брак фахівців у галузі інтелектуальної власності та патентування.

Незважаючи на те, що наказом Міністра освіти і науки України від 20.10.2004 №811 у вищих навчальних закладах запроваджено навчальну дисципліну „Інтелектуальна власність”, ще доволі значна частина працівників підприємств області не знає, як захистити свої права на нові технічні рішення або удосконалення.

Покращити ситуацію можна було б, запровадивши відповідні курси для інженерних працівників області, вчителів загальноосвітніх шкіл та викладачів середніх спеціальних закладів на базі обласного *Інституту післядипломної освіти педагогічних працівників* та на базі обласного *центру перепідготовки на підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій* із залученням науковців вищих навчальних закладів, в тому числі Прикарпатського національ-

ного університету імені Василя Стефаника, де розроблені відповідні мультимедійні курси „Інтелектуальна власність”, „Патентознавство”, „Авторське право”.

Важливу роль у розвитку інтелектуального потенціалу області відіграє обласна організація Товариства винахідників і раціоналізаторів України, яка постійно проводить науково-просвітницьку діяльність, громадські слухання щодо найактуальніших проблем винахідництва та раціоналізації, надає безкоштовні юридичні консультації, пов'язані як з оформленням прав інтелектуальної власності, так і захистом їх у судовому порядку.

Актуальним на сьогоднішній день залишається питання посилення співпраці вчених-винахідників за сприяння товариства з підприємствами області. Результати проведеного головним управлінням економіки облдержадміністрації анкетування промислових підприємств області (мета – виявлення їх інноваційних потреб) показали, що лише 4,8 відсотків опитаних підприємств (всього 83) співпрацюють з інституціями підтримки (товариством винахідників і раціоналізаторів). При цьому основними шляхами встановлення співпраці керівники підприємств вважають конференції та семінари; Інтернет; індивідуальні контакти.

Серед інших проблем у сфері винахідництва найбільш суттєві: відсутність коштів у винахідників на дослідження та на оплату послуг; низький рівень їх інформованості щодо потреб підприємств у нових технологіях, а підприємців – щодо розробок, виконаних у науковому секторі; низький рівень інформації про переваги міжнародного патентування та відсутність мотивації до комерціалізації результатів досліджень.

III. РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Серед найбільш значимих проблем для розвитку інноваційної діяльності в Україні є відсутність співпраці між наукою та виробничим процесом, координації діяльністю науково-технічних, дослідницьких структур та промислових підприємств, малого й середнього бізнесу, зацікавлених у впровадженні інновацій. Налагодження такої співпраці, а також поліпшення процесу впровадження інноваційних розробок та проектів неможливо без формування адекватної інноваційної інфраструктури, яка б передбачала розвиток усіх форм інноваційної діяльності та забезпечувала організаційну, правову та економічну підтримку інноваційної діяльності на різних рівнях управління.

В сучасному інноваційному середовищі практично відсутні венчурні фонди та центри трансферу технологій. Не підтримується належним чином діяльність винахідників, раціоналізаторів, науковців, що мають завершені науково-технічні розробки. Не в повному обсязі використовується освітній та науковий потенціал області.

Для того, щоб процес створення інноваційної інфраструктури в Україні набув системного характеру, Міністерством освіти і науки України у 2008 році розроблена та затверджена постановою Кабінету Міністрів України Державна цільова економічна програма "Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2009-2013 роки".

В основу створення та розвитку всіх елементів інфраструктури покладено такі визначальні принципи:

- ▶ створення максимально сприятливих умов для розвитку наукоємного виробництва, інноваційного бізнесу;
- ▶ максимальне зближення науки, виробництва та бізнесу;
- ▶ поєднання "під одним дахом" фірм, які розробляють і забезпечують комерційну реалізацію різних видів наукоємної продукції та сприяють прискореним процесам обміну науково-технічною інформацією;
- ▶ формування умов для "інкубаційного періоду" становлення малих інноваційних фірм, проведення першого, більш ризикового, етапу науково-технічних розробок.

3.1. Регіональна інноваційна інфраструктура

Як і в Україні в цілому, регіональна інноваційна інфраструктура області є фрагментарною. Вона не охоплює всі ланки інноваційного процесу. Немає системності у забезпеченні відповідними послугами у сфері інноваційної діяльності. Також не використовуються в повній мірі інформаційні ресурси науково-технічної та економічної інформації – бази даних технологій, науково-технічних досягнень, трансферу технологій тощо.

Тому розбудова регіональної інноваційної інфраструктури повинна передбачати створення спеціалізованих структур підтримки інновацій, а саме бізнес-інкубаторів, технопарків, технологічних фірм тощо, які б дозволили створити та відновити повний і відтворюваний цикл інновацій, полегшити зв'язок науки і бізнесу, підтримати на стартовому етапі малі високотехнологічні підприємства та сприяти прискореному впровадженню інновацій при безпосередній участі їх розробників.

На сьогоднішній день інноваційна інфраструктура регіону розвинена лише в обласному центрі, де функціонують такі її елементи:

Івано-Франківське регіональне відділення Державної інноваційної фінансово-кредитної установи – державна небанківська фінансово-кредитна установа, метою діяльності якої є здійснення фінансової підтримки діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності, а також залучення вітчизняних та іноземних інвестицій.

У 2008 році регіональним відділенням проводилась робота по пошуку нових інноваційних та інвестиційних проектів. У відділення звернулось 18 підприємств з інвестиційними проектами на суму понад 20 млн.грн. Проте фінансування запланованих у державному бюджеті коштів на ці цілі не проводилося.

В основному діяльність відділення протягом року була спрямована на супроводження проектів, які були профінансовані в попередніх роках.

Відділ з питань інтелектуальної власності та інновацій Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника – є підрозділом науково-дослідної частини університету.

Основними завданнями відділу є організація та забезпечення сучасних методів управління у сфері інноваційної діяльності та інтелектуальної власності, комерціалізація результатів наукової та науково-технічної діяльності університету, залучення інвестицій, співробітництво з підприємствами і суб'єктами наукової та науково-технічної діяльності України та іноземних держав з метою використання результатів цієї діяльності.

Наукові розробки та досягнення учених університету за новизною, актуальністю, теоретичним і прикладним значенням здебільшого перевищують загальноукраїнські та світові аналоги. Зокрема, пріоритетними напрямками у дослідженнях науковців Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника є енергозберігаючі, переробні технології; медичні дослідження в області попередження канцерогенних захворювань, діагностики продуктів харчування і моніторингу навколишнього середовища (у т.ч., із використанням єдиного на Україні плазмового спектрометра Plasmquant-110), отримання нових штамів мікроорганізмів для потреб харчової промисловості, нових речовин для барвникової галузі, дослідження біорізномаяття Українських Карпат, рекреативних зон, тощо.

Крім того, вперше в області захищено розробки, які стосуються створення інтелектуальних систем дистанційного навчання з використанням адаптивних технологій, економічної кібернетики, прикладних досліджень у соціальних науках (психологія, педагогіка).

У 2008 році кількість поданих заявок на патенти в університеті становила 74 заявки, що на 1,2 відсотки більше, ніж у 2007 році. Протягом року вийшло 3 номери каталогу інноваційних розробок університету, розроблено веб-сторінку відділу з питань інтелектуальної власності та інновацій, організовано співпрацю із фондами підтримки наукової діяльності, за рахунок коштів яких у минулому році виконувалося 15 проектів.

Також, в Прикарпатському університеті створено:

– спільну лабораторію МОН України з Інститутом металофізики НАН України ім.Г.В.Курдюмова, основним завданням якої є дослідження фізико-хімічних та електрофізичних властивостей нових магнітних матеріалів; розробка новітніх джерел і накопичувачів електричної енергії, що працюють на інтеркаляційних принципах струмоутворення;

– спільну лабораторію МОН України з Інститутом термоелектрики НАН України, основними завданнями якої є розробка і оптимізація технології створення напівпровідникового матеріалу на основі легованих халькогенідів свинцю та олова n- і р-типу провідності для каскадних модулів термоелектричного генерування потужності у середньотемпературній області (500-700) К; встановлення механізмів впливу технологічних факторів вирощування на термоелектричні властивості матеріалу; визначення якісного та кількісного складу оптимальних легуючих домішок для халькогенідів свинцю та олова з точки зору термоелектрики; визначення концентрації легуючої домішки за допомогою електронної емісійної та плазмової спектроскопії.

Протягом 2008 року лабораторіями розроблені та запатентовані технології отримання ефективних магнітних та термоелектричних матеріалів.

– науково-освітній центр «Наноматеріали в пристроях генерації та накопичення енергії» за сприяння Фонду цивільних досліджень і розвитку при уряді США: CRDF USA.

Це базова та принципово нова структура у складі університету, яка вирішуватиме нові завдання: забезпечення та проведення наукових досліджень, які відповідають рівню світової науки, буде центром по налагодженню міжнародних наукових зв'язків не тільки в університеті, але й у цілому регіоні.

В центрі буде відбуватися постійна підготовка молодих кадрів: студентів та аспірантів, які працюватимуть на технічній базі науково-технічного центру (НОЦ) і у перспективі стануть кваліфікованими науковцями. Крім того, новітні результати досліджень планується включити у програми спеціальних навчальних курсів: „Електрохімічні джерела живлення”, „Екологічний моніторинг”, „Фізика колоїдних систем” тощо.

У 2009 році буде виконуватися базовий етап – проект «Конструювання матеріалів для пристроїв генерації та накопичення енергії», який підрозділяється на два сегменти: науково-дослідний та науково-освітній.

Відділ охорони інтелектуальної власності та інформаційних технологій Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

Основними завданнями відділу є сприяння створенню і охороні винаходів та корисних моделей, перетворення наукових доробок на безпосередню продуктивну силу; забезпечення охорони об'єктів інтелектуальної власності; організація випуску фахових журналів університету; проведення наукових досліджень по розробці методології інвентаризації об'єктів інтелектуальної власності та оцінці інтелектуального капіталу для суб'єктів господарювання нафтогазової галузі.

З 1967 року створено понад 2300 винаходів. Рівень охороноздатності науково-дослідної тематики, яка виконувалася в університеті складав 60-70%. Майже всі розробки впроваджувалися у виробництво.

У квітні 2007 року відкрито сучасний Інноваційно-виставковий комплекс (підпорядковується відділу), побудований за допомогою НАК "Нафтогаз України", в якому демонструватимуться досягнення підприємств і організацій нафтогазової промисловості України.

Протягом 2005-2008 років створено близько 200 винаходів, які розміщено у науково-технічних та фахових журналах. Представлено на виставках різного рівня понад 150 реклам науково-технічних розробок. Відіслано потенційним замовникам через структури ДДІВ та ЦНТЕІ дані про найбільш ефективні винаходи. В університеті працює постійно-діюча виставка науково-технічних розробок.

Науковий відділ Івано-Франківського державного медичного університету

Основний напрям наукової діяльності університету – «Розробка нових медичних технологій та стандартів діагностики, профілактики і лікування найважливіших неінфекційних захворювань в рамках рандомізованих досліджень Докладної медицини».

Науково-педагогічними співробітниками університету опубліковано 1754 наукових публікацій, серед яких: 1523 наукових статті та тези, 6 монографій, 43 підручники, посібники, збірники, довідники, 42 методичні рекомендації, 18 інформаційних листів, 11 нововведень. Отримано 111 охоронних документи (77 деклараційних патентів на корисну модель та 34 раціоналізаторські пропозиції).

Університет є клінічною базою Державного Фармакологічного Центру МОЗ України з апробації нових фармакологічних засобів майже за 38 напрямками. У 2007 році апробовано 57 препаратів.

У 2008 році наукові дослідження профінансовано МОЗ України на загальну суму 253,5 тис.грн.

Активна участь вищих навчальних закладів в інноваційному процесі підвищує не лише їх рейтинг, але й сприяє оптимальному залученню науково-технічного потенціалу вузів до надання послуг інформаційно-довідкового, освітнього та експертно-консалтингового характеру.

Івано-Франківський державний центр науково-технічної та економічної інформації

Основними завданнями центру є сприяння інтеграції науки, освіти, виробництва та організаційно-методична підтримка формування інноваційних структур і пріоритетних напрямків розвитку регіону; проведення наукових досліджень у сфері науково-технічної та інноваційної політики в області; комплектування довідково-інформаційних фондів з урахуванням особливостей соціально-економічного розвитку області; формування регіональних баз і банків даних з науково-технічної та економічної інформації; методичне супроводження патентно-ліцензійної, винахідницької та раціоналізаторської робіт, забезпечення юридичних і фізичних осіб регіону нормативно-методичними матеріалами у сфері винахідництва та патентознавства.

На основі цілісної системи надходжень джерел інформації за регіональним принципом організовано формування, зберігання, обробка та використання розподіленого довідково-інформаційного фонду, який станом на 01.01.09 складає 2,75 млн. примірників.

На базі створеного фонду обслуговується біля 2 тисяч користувачів інформації, 250 підприємств та організацій регіону. Доведено до користувачів 135,8 тисяч примірників патентної, нормативної, методичної, науково-технічної та економічної інформації.

ЦНТЕІ бере участь у створенні корпоративних баз даних: «Зведений електронний каталог», «Підприємства України: адреси і номенклатура», «Науково-технічні досягнення України», підготовці інформаційних матеріалів, організації та проведенні заходів щодо розповсюдження досягнень науки, техніки, інноваційних технологій тощо.

Однією з найбільш ефективних організаційно-економічних форм інтеграції науки і виробництва за останні роки стали різноманітні інноваційні структури і, перш за все, територіально-виробничі та наукові комплекси типу технологічних парків.

Саме тому на базі Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу у 2000 році створено **Товариство з обмеженою відповідальністю "Нафтогазовий науково-технічний парк" (НГНТП)** (свідоцтво про державну реєстрацію інноваційної структури №ТП-6 від 01.12.2000 р., видане Міністерством освіти і науки України), який є єдиним в Україні технопарком нафтогазового спрямування.

Метою діяльності технопарку є інтенсифікація розроблення, виробництва та прискорення впровадження наукомістких, конкурентоспроможних енергозберігаючих та екологічно безпечних технічних засобів і технологій для пошуку, видобування, транспортування і перероблення нафти і газу.

На даний час у технопарку розроблено більше десяти інноваційних проєктів. Серед них особливу увагу слід приділити реалізації проєкту "Підготовка експертів з питань енергетики та охорони довкілля", який виконується у рамках двостороннього українсько-норвезького проєкту "Енергетичне планування в місцевій адміністрації Івано-Франківської області". У 2008 році виконано робіт на суму більше 200 тис.грн.

Важливим завданням є поширення отриманих результатів на інші регіони України та створення регіонального центру з енергозаощадження та ефективного використання енергоносіїв.

Враховуючи великі втрати газу при його транспортуванні, важливим є інноваційний проект з розроблення технічних засобів і технологій виявлення перетоків на кранових вузлах магістральних газопроводів і компресорних станцій.

Накопичений науковий та інтелектуальний потенціал може бути використаний у нашому регіоні, зокрема:

- розроблення нормативних документів та технічних засобів для проведення енергетичного аудиту та установ з метою розроблення інвестиційних програм впровадження енергоощадних технологій та устаткування;

- проведення екологічного моніторингу довкілля;

- розроблення технічних засобів та технологій для оперативного контролю якості паливних матеріалів.

Проте, через вагомі перешкоди в розвитку інноваційних структур в Україні, роботу технопарку не можна вважати задовільною.

Незважаючи на те, що технопарк пройшов державну реєстрацію, через непрозору державну політику та часті зміни законодавства він не внесений у перелік технопарків, на яких поширюється Закон України “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків”.

Позитивне вирішення цього питання дозволить значно розширити номенклатуру інноваційних проектів технопарку шляхом залучення потенційних інвесторів, збільшити обсяги фінансування та оновити матеріально-технічну базу, створити нові робочі місця.

Прикарпатський науково-аналітичний центр

Основними завданнями центру є оцінка стану та перспектив розвитку регіону; організація, координація та проведення комплексних наукових досліджень і науково-дослідних робіт, що мають важливе значення для соціально-економічного, екологічного і культурного розвитку регіону; проведення державної наукової та науково-технічної експертизи; аналіз стану науки в регіоні та здійснення заходів, спрямованих на подальший розвиток наукового потенціалу; підготовка і обґрунтування проектів і бізнес-планів залучення державних, приватних і іноземних інвестицій для забезпечення інноваційної діяльності в регіоні; підтримка і розвиток міжнародних зв'язків.

Починаючи з 2002 року, за ініціативи Прикарпатського науково-аналітичного центру в області виконується пілотний науковий проект створення кластерної моделі організації виробництва “Ліжникарство та інші народні художні промисли на Прикарпатті”.

У 2008 році впроваджувався III етап даного наукового проекту: створено банк даних про майстрів народних промислів; розроблено та виготовлено упаковки, етикетки, ярлики; створено англійську версію інтернет-магазину; розроблено та видано методичку створення кластерних моделей організації виробництва в українській економіці.

Мережа вказаних регіональних установ повинна забезпечувати надходження достовірної, точної, своєчасної і повної інформації щодо поточного “попиту-пропозицій” в інноваційній сфері, що не виконується на практиці.

Характерною на сьогоднішній день в області є така ситуація, коли наукові колективи мають що запропонувати промисловості, бізнесовим структурам, проте їх взаємодія практично неможлива із-за відсутності правових інституційних інфраструктур, які забезпечують комерційні зв'язки між виробниками та споживачами науково-технічної продукції. А звідси, наукові розробки не можуть бути доведені до логічного завершення, тобто існує **проблема: як перетворити винахід на інноваційний продукт.**

Найсприятливіші умови для співпраці, залучення цільових інвестицій та ефективного обміну досвідом створюються в регіональних інноваційних кластерах, які вважаються найбільш ефективною організаційною формою розвитку конкурентоспроможного бізнесу в інноваційній сфері.

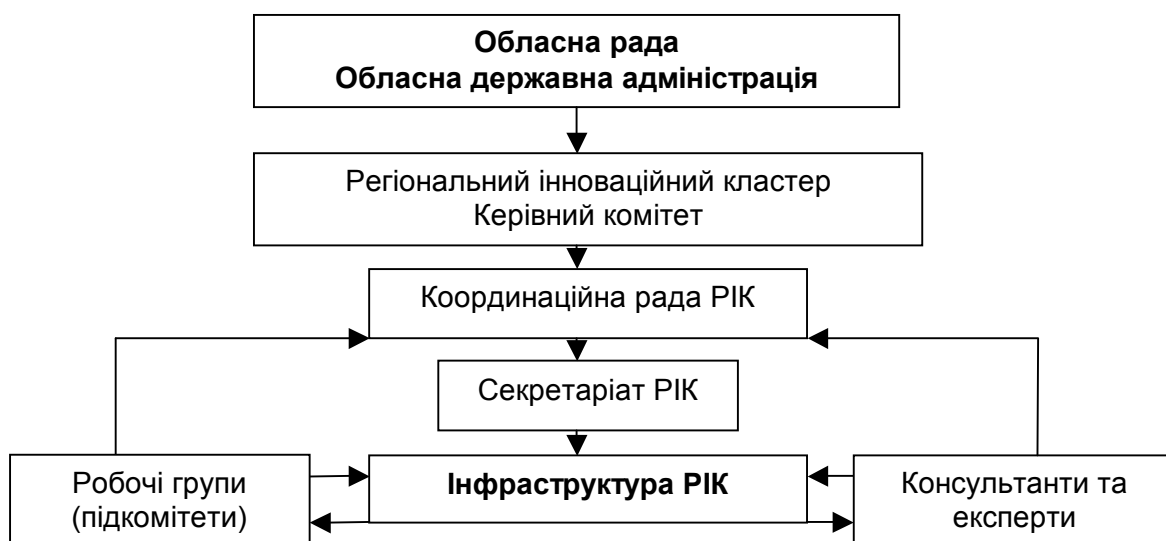
3.2 Створення регіонального інноваційного кластеру

Регіональний інноваційний кластер (PIK) формується із інноваційних підприємств, інноваційної інфраструктури, освітянських та галузевих наукових закладів, органів державного управління, фінансових установ тощо, діяльність яких підпорядкована єдиній меті – створенню конкурентоспроможного товару.

Структура і система управління PIK повинна включати всі зацікавлені в науковій та інноваційній діяльності установи, організації і підприємства регіону, до яких в першу чергу необхідно віднести:

- Івано-Франківську обласну раду;
- Івано-Франківську обласну державну адміністрацію;
- Івано-Франківське регіональне відділення державної інноваційної фінансово-кредитної установи;
- Івано-Франківський державний центр науково-технічної та економічної інформації;
- регіональний фонд підтримки підприємництва;
- обласні організації товариства винахідників і раціоналізаторів України, спілки наукових і інженерних об'єднань України;
- вищі навчальні заклади;
- рейтингові промислові підприємства області;
- галузеві науково-дослідні інститути та інші наукові організації

Структура системи управління регіональним інноваційним кластером

Оскільки інноваційні процеси сприяють інтенсифікації інтелектуальної складової в усіх галузях виробництва, кластерний підхід створює підґрунтя для стимулювання інноваційного розвитку економіки і активізації трансферу технологій.

Орієнтація на кластери з боку наукових та навчальних закладів стимулює їхню діяльність в плані активізації наукових розробок, спрямованих на потреби виробництва. Кластери організують виконання спільних намірів, виявляють небезпечні фактори і оптимізують управління ризиками в діяльності підприємств.

Однією з головних проблем активізації економічного розвитку на сучасному етапі є не тільки низький рівень платоспроможності широких верств населення, але й взаєморозуміння між товаровиробниками та різними ланками державної влади. **Створення керівного органу, як невід'ємної частини організаційної структури регіонального інноваційного кластеру, буде сприяти поширенню консенсусу з місцевою владою та підтримці співпраці організацій і підприємств.**

Таким чином, регіональний інноваційний кластер забезпечуватиме досягнення наступних результатів:

1. допоможе мобілізувати творчий потенціал населення регіону, а саме: підприємців, винахідників і раціоналізаторів, науковців, освітян, митців і майстрів народної творчості тощо;

2. сприятиме формуванню тривалих і надійних партнерських взаємостосунків між учасниками інноваційного процесу з різними орієнтирами та інтересами в рамках моделі „влада – бізнес – громада”, „університети-бізнес-промисловість”;

3. сприятиме залученню малого та середнього підприємництва до активного впровадження вітчизняних інноваційних розробок, технологій, технічних рішень;

4. загальне поживлення господарської діяльності виробничих, підприємницьких і комерційних структур та бюджетних організацій.

3.3. Венчурне фінансування – ключовий механізм комерціалізації інновацій в межах регіональної інноваційної інфраструктури

Регіональна інноваційна інфраструктура являє собою сукупність приватних фірм, державних компаній, громадських організацій, органів влади, університетів, дослідницьких інститутів, агенцій економічного розвитку, які поєднанні між собою неформальними партнерськими взаємовідносинами, що сприяють інтенсифікації інноваційної діяльності та, як наслідок, підвищенню рівня конкурентоспроможності регіону.

На сьогодні одним з ключових механізмів функціонування регіональної інноваційної інфраструктури виступає венчурне (ризикове) фінансування, яке забезпечує системність та цілісність взаємозв'язків у ланцюгу ідея-впровадження-комерціалізація інновацій. Крім того, венчурний капітал сприяє економічному зростанню регіональних виробничих систем, створюючи сприятливі умови для нових наукових знань, фінансових технологій та методів управління.

Венчурний капітал спрямовується на фінансування найбільш динамічних секторів та сприяє розвитку інноваційних кластерів, що забезпечує інтенсивний розвиток регіональних інноваційних систем.

Влада має сенс активно сприяти розвитку венчурного бізнесу, оскільки вигоди, які отримує суспільство від програм підтримки венчурного капіталу, не обмежуються тільки прибутками венчурних інвесторів. Венчурні інвестиції сприяють освоєнню нових провідних науково-технічних розробок для створення конкурентоспроможних високотехнологічних продуктів та технологій, а також створюють нові робочі місця, сприяючи зниженню безробіття та підвищуючи рівень добробуту в суспільстві, що має стратегічне значення для довгострокового зростання економіки.

Основними факторами, які сприяють розвитку венчурної індустрії є:

- наявність науково-освітньої бази та потужного дослідницького сектора, потужні наукові школи;
- розвиненість фінансових інститутів і ринків страхового та пенсійного секторів;
- наявність фондового ринку;
- політична та макроекономічна стабільність, стає економічне зростання
- попит з боку держави та приватного секторів на наукові дослідження й розробки;
- наявність вільного капіталу.

Так, за даними експертного дослідження Івано-Франківщина (Звіт про науково-дослідну роботу „Аналіз задоволеності та інформаційних потреб населення України щодо головних аспектів технічного регулювання та реалізації споживчої політики”, 2007 рік) за станом ділової активності займала 5-ту позицію в Україні (після Чернігівської, Одеської, Хмельницької та Луганської областей).

Оцінка стану складових інфраструктури забезпечення ділової активності в області (за 7-бальною шкалою)

Складова інфраструктури сприяння ділової активності в області	Оцінка в області	> = <	Середнє значення в Україні
Система зв'язку	4,9	>	4,7
Банківський сектор	4,7	<	4,9
Транспортно-комунікаційна система	4,6	>	4,2
Сфера науки та наукового обслуговування	4,3	>	3,7
Система страхування	4,3	>	4,0
Система освіти	4,2	=	4,2
Система зберігання товарів	4,2	>	4,0
Фондовий ринок	4,1	>	3,6

В області структура банківської системи представлена одним банком – юридичною особою (ВАТ "Плюс Банк"), 45-а дирекціями, управліннями, філіями, 520 відділеннями комерційних банків, одним представництвом. Ринкова інфраструктура області нараховує 45 кредитних спілок, 19 бізнес-центрів, 94 страхових організації, 18 аудиторських фірм, 7 бірж. Також в області наявна мережа закладів вищої освіти з тривалими традиціями викладання природничих та технічних наук, науково-дослідних установ, велика частка осіб з вищою освітою та науковим ступенем.

Тобто, в області закладено підвалини для розвитку венчурної індустрії, хоча звичайно вирішальну роль в активізації цього процесу повинні відігравати заходи державної політики: сприятлива законодавча база, існування розвиненого фондового ринку, гарантії для венчурного інвестора, наявність неформального сектору венчурного бізнесу, стимулювання венчурного бізнесу (держава повинна розділити з бізнесом ризики впровадження інновацій) та інші.

На регіональному рівні доцільно було б:

- визначити галузі, які мають потенціал зросту та велику кількість перспективних проектів, які потребують фінансування і є потенційно вигідними для венчурного інвестора;

- сприяти розвитку венчурної та інноваційної інфраструктури, важливими елементами якої є технопарки, бізнес-інкубатори, венчурні фонди. Як варіант може **розглядатися створення в області венчурного інноваційного фонду**, який здійснюватиме діяльність з венчурного інвестування, результатом якої буде виробництво інноваційної продукції. Учасниками венчурного інноваційного фонду можуть бути інноваційні підприємства, наукові парки, підприємства інноваційної інфраструктури;

- проводити інноваційні конкурси, експертні ради, венчурні ярмарки регіонального рівня. Це дозволить взаємодіяти бізнесу і капіталу, авторам проектів з потенційними інвесторами, сприятиме встановленню між ними партнерських відносин, одержанню всебічної інформації про останні тенденції та перспективи венчурної індустрії, демонстрації можливостей інноваційного бізнесу;

- сприяти роботі регіональних інноваційних центрів у виконанні ними інформативної функції з регіональної підтримки та інфраструктурного забезпечення інноваційної діяльності.

IV. МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМИ

Питання фінансового забезпечення інноваційної діяльності є надзвичайно важливим та актуальним, і водночас добре відомим як таке, що вирішується надзвичайно складно.

Кошти, які виділяються з державного бюджету на інноваційний розвиток, по-перше мізерні, а по-друге, за їх допомогою можна фінансувати лише заключний етап проекту, коли вже зрозуміло, що виробляти та яка технологія. Якщо є тільки ідея або зразок..., то кошти доводиться шукати самостійно. **Тому виникає проблема: як перетворити винахід на інноваційний продукт.**

Але сьогодні, в умовах обмежених бюджетних та інвестиційних ресурсів, держава не забезпечує реальної допомоги для стимулювання інноваційної діяльності. Така підтримка також відсутня і з боку регіональних та місцевих влад.

Відповідно до статті 18 Закону України "Про інноваційну діяльність" джерелами фінансової підтримки інноваційної діяльності є:

- кошти державного бюджету;
- кошти місцевих бюджетів;
- власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ;
- власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності;
- кошти (інвестиції) будь-яких фізичних і юридичних осіб.

Фінансування інноваційних та інвестиційних проектів може проводитись шляхом :

- повного безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) пріоритетних інноваційних проектів.

- часткового (до 50%) безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) інноваційних проектів за умови залучення до фінансування проекту решти необхідних коштів виконавця проекту і (або) інших суб'єктів інноваційної діяльності.

- кредитування інноваційних та інвестиційних проектів, які планують впроваджувати передові технології із встановленням плати за користування кредитом не більше облікової ставки Національного банку України.

- повної чи часткової компенсації відсотків, сплачених підприємством комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних та інвестиційних проектів.

Кошти на фінансування науково-технічної та інноваційної діяльності необхідно передбачити в обласному бюджеті по статті "Науково-технічна та інноваційна діяльність".

Фінансування Програми здійснюватиметься за такими напрямками (додаток 1):

1. фінансова підтримка суб'єктів господарювання, які реалізують або будуть реалізовувати інноваційні та інвестиційні проекти, спрямовані на розвиток економіки області;

2. фінансова підтримка наукових розробок у пріоритетних напрямках інноваційної діяльності області;

3. фінансування заходів по активізації науково-технічної та інноваційної діяльності в області.

Для відбору зазначених вище проектів (пункт 1) та наукових розробок (пункт 2) відповідно утворюються конкурсна комісія та науково-технічна рада, склад і положення про які затверджується розпорядженнями голови облдержадміністрації. Розробляється положення про порядок конкурсного відбору проектів

та наукових розробок, яке визначатиме механізми та процедуру його проведення.

Окремо розробляються порядки використання коштів обласного бюджету, які передбачені на фінансову підтримку інноваційних, інвестиційних проектів та наукових розробок.

Фінансова підтримка проектів, зазначених у пункті 1, здійснюватиметься через Державну інноваційну фінансово-кредитну установу (її регіональне відділення). Останнє передбачено статтею 10 (пункт 1 абзац 5) Закону України «Про інноваційну діяльність», відповідно до якої обласна державна адміністрація доручає "... державним інноваційним фінансово-кредитним установам (їх регіональним відділенням) проведення конкурсного відбору інноваційних проектів регіональних інноваційних програм і здійснення їх фінансової підтримки..." у межах коштів, передбачених в обласному бюджеті.

Вирішення питань, пов'язаних з підготовкою необхідних матеріалів та укладання договорів у відповідності до чинного законодавства, а також контроль за їх виконанням покладається на головного розпорядника – **голове управління економіки облдержадміністрації**.

Механізм фінансового забезпечення Програми, який відбувається за участі органів місцевого самоврядування та місцевих адміністрацій забезпечить їх відповідальність за успішне втілення регіональної інноваційної політики.

V. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПЕРІОД ДО 2015 РОКУ

Враховуючи обмеженість коштів підприємств і бюджету, які можна використати на розвиток економіки області та її окремих галузей, необхідно розвивати і стимулювати інноваційні процеси, як сьогодні, так і на перспективу в тих секторах ринку, де є сенс одержати позитивний результат в конкурентній боротьбі.

За результатами проведеного аналізу для нашої області це хімічна та нафтохімічна промисловість, машинобудування, паливно-енергетичний комплекс, оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, харчова промисловість.

Враховуючи специфіку регіону, на науковій основі повинні вирішуватися питання зменшення рівня забруднення атмосферного повітря, водних екосистем, ґрунтів, запобіганню зсувним процесам.

Охорона навколишнього природного середовища

- будівництво сучасних комплексів промислових та комунальних очисних споруд;
- встановлення сучасного пилогазовловлюючого обладнання на промислових підприємствах області:
  - зменшення шкідливого впливу на довкілля Бурштинської ТЕС шляхом впровадження на енергоблоках електрофільтрів, що забезпечують очистку димових газів від золи до рівня 50 мг/куб.м.;
- встановлення обладнання глибокої очистки нафтопродуктів на ВАТ "Нафтохімік Прикарпаття":
  - технічного переозброєння та реконструкції ВАТ «Нафтохімік Прикарпаття», в тому числі будівництво установок гідроочистки дизпалива та ізомеризації легких бензинових фракцій для підвищення ефективності використання нафтової сировини та доведення якості нафтопродуктів до рівня європейських стандартів;
- впровадження новітніх способів переробки та утилізації ресурсно цінних компонентів твердих побутових відходів;
- впровадження новітніх технічних засобів і технологій збільшення поточних відборів нафти і газу та коефіцієнтів кінцевого нафтогазовидобутку з родовищ, що розробляються;
- прогнозування та запобігання зсувним процесам в техногенних зонах:
  - проведення досліджень для визначення зон можливої активації зсувів та оцінки критеріїв імовірності зсувних процесів на окремих ділянках;
- реалізація заходів у лісогосподарському комплексі:
  - організація переведення планування всіх лісогосподарських заходів за водозбірним принципом;
  - проведення лісової сертифікації;
  - будівництво накопичувальних водоймищ на гірських річках і потічках, а також влаштування водосховищ тимчасового затоплення для регулювання паводкових вод;
  - застосування сучасних технологічних процесів і систем природозберігаючих машин (харвестри та ін.).
- забезпечення ефективного та раціонального використання мінерально-сировинних ресурсів з дотриманням вимог природоохоронного законодавства.

Удосконалення хімічних технологій, нові матеріали та речовини хімічного виробництва, барвники

Розвиток галузі стримує технічна та технологічна відсталість, висока енергоємність, які збільшують собівартість продукції, що виробляється, та знижують

її якість. Має місце вплив виробництва на екологічну ситуацію. Тому основними напрямками і пріоритетами перспективного розвитку повинні стати:

- технічне переозброєння галузі із запровадженням енерго- та ресурсозберігаючих технологій;
- модернізація виробництв та удосконалення хімічних технологій з метою поліпшення екологічного середовища на ТзОВ "Карпатнафтохім":
  - будівництво установки з виробництва хлору і каустичної соди методом мембранного електролізу потужністю хлору до 180 тис.тонн/рік і каустичної соди – 200 тис.тонн/рік;
  - спорудження заводу по випуску суспензійної поліхлорвінілової смоли потужністю до 300 тис.тонн/рік;
  - модернізація стадії прямого хлорування етилену у виробництві ВХМ;
- відновлення та розвиток виробництва калійних добрив на новій технологічній основі, використання рідких відходів калійного виробництва як вторинної сировини для одержання товарних продуктів;
  - використання у виробництві досягнень галузевої науки з метою підвищення глибини переробки сировини;
  - впровадження нової технології переробки зношених автомобільних шин;
    - подальша утилізація на ВАТ „Івано-Франківський шиноремонтний завод” автомобільних шин з металокордом для отримання дешевої сировини – крихти гумової, яка використовується для виробництва гумових виробів і ремонті автошин;
  - освоєння виробництва нових видів конструкційних та функціональних матеріалів, в тому числі композиційних матеріалів та матеріалів для енергетики та житлово-комунальної сфери.

Машинобудування та приладобудування: енергозберігаюче обладнання, нафтогазове обладнання

- розробка та випуск нових видів енергозберігаючого та ресурсозберігаючого обладнання:
  - подальше використання сучасних теплогенераторів (котлів) з високим коефіцієнтом корисної дії та впровадження автоматичних систем керування тепlopостачання з метою економії енергоресурсів в тепlopостачанні (ДП "БЗ котельно-зварювальний завод");
  - виробництво газогенераторних установок на ВАТ "Пресмаш".
- оновлення та збільшення виробництва нових видів продукції, проведення модернізації виробництва, запровадження нових технологій на промислових підприємствах області:
  - нарощування виробництва електронагрівачів "Карпати ЕВН" – альтернативного обладнання для опалення приміщень (*пройшли промислові випробування в опалювальному сезоні 2007-2008 років в Івано-Франківській та Львівській областях*);
  - впровадження у виробництво лічильників газу ультразвукових "Радмір-ультра" (*зараз на стадії освоєння*), основними споживачами яких є промислові підприємства, об'єкти енергетики, підприємства комунального господарства (ДП ВО "Карпати");
  - впровадження проекту по виробництву сімейства вітчизняних електромоторів нового покоління для потреб Укрзалізниці на ВАТ "Івано-Франківський локомотиворемонтний завод";
  - освоєння нових модифікацій та збільшення виробництва автоматичних пральних машин торгової марки "Ардо" та "Вірпул" на ТОВ "Українська побутова техніка";
  - виготовлення установок вдавлюючих технологій УВТ-200 на ВАТ "Пресмаш", які дозволяють вдавлювати залізобетонні та металеві палі і шпунти поблизу існуючих будівель і споруд, в зонах зсуву, а також в умовах, при

яких неможливе забивання паль через динамічний і шумовібраційний вплив, дозволяють працювати на намулистих та заражених ґрунтах, при спорудженні аварійних дамб;

- створення системи машин і обладнання нового покоління для нафтогазопромислового комплексу, трубопровідної арматури та сільськогосподарської техніки:

- збільшення обсягів виробництва трубопровідної арматури для атомних електростанцій та впровадження нових інноваційних конкурентоспроможних виробів (ВАТ "Івано-Франківській арматурний завод");

- освоєння та серійне виробництво модернізованих грейферних навантажувачів на ВАТ "Коломиясільмаш";

- використання наукових досліджень при створенні обладнання для нафтової і газової промисловості (ловильні пристрої з рухомою магнітною системою для очищення від металевих предметів експлуатаційних свердловин, модернізація сепаратора промивної рідини бурової установки);

- розробка та впровадження системи управління якістю за вимогою стандартів ISO 9000:2000, ISO 9000:2001 з метою підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств, забезпечення їх ефективної та результативної роботи (ДП "БЗ котельно-зварювальний завод", ВО "Карпати", ВАТ "Івано-Франківський локомотиворемонтний завод", ТзОВ «Уніплит»)

Нові та відновлювальні джерела енергії, новітні ресурсозберігаючі технології

Суттєве покращення нафтогазовидобутку в області залежатиме від якості проведення геологорозвідувальних робіт, ефективність яких тісно пов'язана з науковими дослідженнями. Тому доцільно інтенсифікувати співпрацю виробничих підрозділів дочірніх підприємств НАК "Нафтогаз" та науковців Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

Основною метою енергетичної галузі має стати стабільне забезпечення в перспективі енергетичними ресурсами економіки та населення регіону на основі реконструкції та підвищення ефективності використання діючих потужностей із видобутку вуглеводневих та проведення енергозберігаючої політики. Передусім необхідно:

- здійснити подальшу реабілітацію потужностей енергоблоків Бурштинської ТЕС, їх мало- та великомасштабні реконструкції:

- повномасштабна реконструкція та модернізація енергоблоків №1,2, 4, 5, 7;

- впроваджувати інформаційні технології, що допоможе попереджати про вихід з ладу основного обладнання та швидкого виявлення поломки. Це призведе до зменшення простою та збільшення виробітку електроенергії;

- впроваджувати технології та обладнання для використання альтернативних джерел енергії:

- будівництво на ТзОВ "Карпатнафтохім" власного енергоджерела;

- переробка осаду стічних вод м.Івано-Франківська з використанням біогазу для енергетичних потреб КП "Івано-Франківськводоекотехпром". Передбачена переробка осаду стічних вод міста з отриманням електричної енергії шляхом спалювання біогазу на генераторах (*вироблена енергія забезпечує потреби підприємства на 80 відсотків від споживання*);

- використання мінігідроелектростанцій, які є надійним екологічно чистим джерелом електричної енергії, на Черніївському комплексі водоочисних споруд (*придатні для тривалої експлуатації, не забруднюють водоймища та навколишнє середовище*);

- спорудження на річці Сукіль міні гідроелектростанції в районі рекреаційно-туристичного вузла «Скелі Довбуша» (Болехівська міська рада);

- поступове впровадження автономного геліоелектричного опалення та гарячого водопостачання, що складаються з високоефективних, плоских ко-

лекторів з геліостатом (система на 97 відсотків виготовляється з матеріалів і комплектуючих вітчизняного виробництва);

– налагодження випуску обладнання для виробництва вітроелектричних установок на ВАТ «Механічний завод» (Галицький район);

– будівництво біогазової установки, яка виробляє біогаз та біодобрива з відходів вирощування індиків (с.Перерісль Надвірнянського району);

- наукові дослідження та розроблення нових енергоресурсозберігаючих, екологічно безпечних технологій видобування вуглеводнів;

- проведення досліджень науковцями Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та складання відповідних інвестиційних проектів щодо:

- розробки та оптимізації технології отримання принципово нових композиційних матеріалів на базі оксидів металів, активованого вугілля (із екологічно безпечних і дешевих матеріалів рослинного походження) з метою формування на їх основі електродів генераторів і накопичувачів електричної енергії нового покоління з питомими енергетичними характеристиками в 3-5 разів вищими за відомі аналоги;

- розробки і створення нового, надійного, дешевого і екологічно чистого матеріалу для застосування у якості катодного матеріалу літійових акумуляторів;

- розробки новітніх ефективних термоелектричних перетворювачів енергії на основі напівпровідникових матеріалів.

Впровадження когенерації на котельнях

- залучати у виробництво енерго- та ресурсозберігаючі технології, що дозволить зменшити витрати палива на виробництво:

- залучення суб'єктів господарювання до виробництва альтернативних видів палива, а саме перевід котелень з газу на спалювання деревних брикетів;

- виробництво електричної енергії когенераційними установками котельня по вул. Княгині Ольги в м.Надвірній;

- реконструкція котельні на вул. Биха в м. Івано-Франківську з використанням в якості палива дешевих відходів деревини (тирса), що значно впливає на формування вартості теплової енергії. В ході реалізації проекту передбачається також створити необхідну інфраструктуру по зберіганню та транспортуванню палива ;

- реконструкція котельні на вул. Юності в м. Івано-Франківську з використанням енергетичного комплексу автоматичного спалювання деревини (тирси);

- переведення котелень Тлумацької «Дирекції тепlopостачання» на опалення пресованою соломю

Технології обробки деревини та виробів з неї

Стан галузі, наявність і рівень використання лісосировинних ресурсів, забезпечення ринку продукцією із деревини значною мірою визначають пріоритети розвитку:

- економне і комплексне використання лісосировинних ресурсів, впровадження ресурсозберігаючих технологій та реалізація природоохоронних заходів;

- сприяння розвитку виробництва високо конкурентної готової продукції з деревини шляхом залучення інвестицій для модернізації основних фондів;

- будівництво заводу по виробництву сучасної плити МДФ (ТзОВ "Уніплит" Долинського району);

- налагодження співпраці з іноземними компаніями (за підтримки органів регіональної влади), які виявляють зацікавлення до українського ринку та можуть запропонувати перспективні технологічні розробки в галузі деревообробки;
- налагодження випуску паливних гранул шляхом переробки відходів лісопильного виробництва в гірських районах області:
  - реалізація діючих проектів на ТОВ «Прикарпатєкопаливо», Черганівській філії ТОВ «Барлінек Інвест» (Косівський район), ТОВ фірма «Сапсан» (Долинський район) з випуску паливних гранул та залучення інших суб'єктів господарювання до цього напряму діяльності.

Харчова і переробна промисловість, розвиток біологічного землеробства та переробки екологічно чистих продуктів

- впровадження на виробництвах сертифікованих за європейськими стандартами технологій та продукції;
- підвищення екологічної безпеки харчових виробництв:
  - будівництво міні-заводу, оснащеного новітнім обладнанням, в селищі Букачівці Рогатинського району в спеціальній сировинній зоні по виробництву дитячого харчування з екологічно чистого коров'ячого молока;
- розширення асортименту та випуск нових видів продовольчої продукції на підприємствах області:
  - створення на території Верховинського району підприємства по розливу мінеральних вод (на даний час в районі знаходиться до 30 мінеральних джерел, які промислово не використовуються);
  - створення переробного підприємства на території Верховинського району по заготівлі дикоростучих ягід та грибів;
  - впровадження нових видів енерго- та ресурсозберігаючого обладнання для універсальних, безвідходних технологій.

Нові технології виготовлення та моделювання виробів легкої промисловості, в т.ч. готового одягу із хутра

- підвищення продуктивності праці внаслідок впровадження передового обладнання та технологічних процесів;
- впровадження інноваційних заходів, які передбачають освоєння нових моделей та нового асортименту виробів відповідно до нових тенденцій і потреб ринку;
- поглиблена переробка шкірсировини з дотриманням сучасних природоохоронних вимог;
- впровадження україно-польського проекту «Гроклін-Долина» з пошиття верху сидінь в м.Долині;

Сучасні комп'ютерні технології для дистанційного навчання і наукових процесів

- використання на практиці наукових досліджень вчених Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника щодо розробки інтелектуальних систем дистанційного навчання з використанням адаптивних технологій;
- проведення безпроводникової мережі ІНТЕРНЕТ у віддалених районах області з використанням супутникових технологій для підключення навчальних та державних установ

№ з/п	Найменування завдання	Заходи	Виконавці	Термін виконання	Джерела фінансування	Обсяг фінансування (тис. грн.)							
						2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	
			ганізацій, ГУЕ ОДА, університети										
6.	запровадження щорічних курсів з питань захисту прав інтелектуальної власності (патентознавство, авторське право) для інженерних працівників, вчителів загальноосвітніх шкіл та викладачів середніх спеціальних закладів на базі інституту післядипломної освіти		Управління освіти і науки ОДА, ГУЕ ОДА, ТВР	2012 рік									
7.	випуск буклетів, брошур, листівок з рекламною інформацією про суб'єкти підприємницької діяльності, які реалізують інноваційні проекти		РДА міської ради	щорічно									
8.	проведення роботи по пропагуванню інноваційної культури на території районів (міст) області шляхом організації конференцій, форумів, круглих столів, а також інформаційно-просвітницької кампанії в засобах масової інформації		РДА міської ради										
9.	проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед керівників підприємств району (міста) щодо умов конкурсного відбору інвестиційних та інноваційних проектів		ІФ ДІФКУ, міської ради, РДА	щорічно протягом року									
10.	проведення науково-практичної конференції, присвяченої Дню раціоналізатора і винахідника	нагородження заслужених винахідників (раціоналізаторів) України – ветеранів винахідницького і раціоналізаторського руху на Прикарпатті, а також молодих винахідників і раціоналізаторів області	ТВР, обласна організація Спілки наукових та інженерних об'єднань (СНІО), ГУЕ ОДА	щорічно (вересень)	обласний бюджет інші джерела	- -	3,0 2,0	3,5 2,5	3,5 2,5	4,0 2,5	4,0 3,0	4,0 3,0	
		підготовка матеріалів про розвиток та досягнення винахідництва і			обласний бюджет	-	0,5	0,5	0,5	1,0	1,0	1,0	

№ з/п	Найменування завдання	Заходи	Виконавці	Термін виконання	Джерела фінансування	Обсяг фінансування (тис. грн.)						
						2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік
	зацій											
		оснащення лабораторії енергетичного аудиту	ІФНТУНГ	2011 рік	обласний бюджет	-	-	200	-	-	-	-
					інші джерела	-	-	160	-	-	-	-
		отримання дозволу на право аудиту	ІФНТУНГ	2011 рік								
Проведення аналітичних досліджень												
19.	вивчення екзогенних геологічних процесів (зсувів) та розроблення рекомендацій (пропозицій) щодо їх попередження		ІФНТУНГ (кафедра геотехногенної безпеки та геоінформатики), ПрНУ (кафедра лісового господарства), ГУЕ ОДА									
20.	проведення досліджень щодо можливості створення із залученням різних інвестиційних джерел регіонального венчурного фонду		ГУЕ ОДА, підприємства інноваційної інфраструктури, промислові інноваційно-активні під-ва	після прийняття Закону України "Про венчурні фонди"								
21.	проведення досліджень щодо перспективи розвитку агроекологічного виробництва на території області	техніко-економічне обґрунтування необхідності розвитку біологічного землеробства та переробки екологічно чистих продуктів з метою забезпечення дітей дитячим харчуванням	Прикарпатський науково-аналітичний центр, ІФ ДІФКУ, ГУЕ ОДА	2009 рік	обласний бюджет	88	-	-	-	-	-	-

№ з/п	Найменування завдання	Заходи	Виконавці	Термін виконання	Джерела фінансування	Обсяг фінансування (тис. грн.)						
						2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік
		підготовка інноваційного проекту – комплекту документів, які включають опис комплексу взаємопов'язаних заходів інвестиційного характеру, спрямованих на застосування науково-технічних розробок та нових технологій		2010 рік	обласний бюджет	-	300	-	-	-	-	-
	Разом по всіх заходах:				обласний бюджет	88,0	309,5	911,5	811,5	914,5	1014,5	1214,5
					інші джерела	-	5,0	165,5	5,5	6,5	7,0	7,0
	Всього за всіма джерелами:					88,0	314,5	1077,0	817,0	921,0	1021,5	1221,5

VII. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ

Належне управління реалізацією даної Програми повинно забезпечити досягнення наступних очікуваних ефектів і результатів:

- запровадження програмно-цільового принципу управління інноваційною діяльністю в регіоні (забезпечить керованість процесу, підвищить рівень інноваційної діяльності, юридично закріпить інноваційний напрямок розвитку регіону);
- створення в області нових елементів інноваційної інфраструктури, а саме: наукового та технологічного парків, бізнес-інкубатора, центру інноваційного розвитку, регіонального інноваційного кластеру, венчурного фонду, які сприятимуть розповсюдженню інновацій, активізації інноваційної діяльності регіону та його соціально-економічному розвитку в цілому;
- забезпечення функціонування інноваційної інфраструктури підтримки малого інноваційного бізнесу;
- мобілізацію творчого потенціалу населення регіону – підприємців, винахідників і раціоналізаторів, науковців, освітян, митців і майстрів народної творчості тощо. Реалізація програми дозволить реально задіяти потенціальні творчі можливості населення області і за цей період досягти росту: в 2-3 рази – кількості винаходів, в 3 рази – корисних моделей і промислових зразків, в 3-5 разів кількості раціоналізаторських пропозицій з залученням населення області більше, ніж у 2 рази, учнів ПТНЗ і студентів ВНЗ – 5 раз.
- загальне пожвавлення інноваційної діяльності виробничих, підприємницьких і комерційних структур та бюджетних організацій;
- прискорення темпів виробництва інноваційної продукції не менш як на 20 відсотків;
- збільшення надходжень до місцевого бюджету;
- залучення близько 4,6 млн.грн. для реалізації інноваційних, інвестиційних проектів та наукових розробок;
- формування тривалих і надійних партнерських взаємостосунків між учасниками інноваційного процесу з різними орієнтирами та інтересами в рамках моделей „влада – бізнес – громада” та "наука, освіта та наукоємне виробництво";
- залучення малих підприємств до активного впровадження вітчизняних інноваційних розробок, технологій, технічних рішень тощо;
- підвищення регіонального індексу людського розвитку.

Успішна реалізація інноваційної політики в області, можлива лише за умови активної участі всіх суб'єктів цього процесу: органів місцевої влади, наукових організацій, промислових підприємств, винахідників та державних установ, що виконують в регіоні функції інформаційного забезпечення процесу розробки та випуску продукції, її сертифікації, правового захисту.

VIII. МОНІТОРИНГ ТА КОНТРОЛЬ ЗА РЕАЛІЗАЦІЄЮ ПРОГРАМИ

Програми розвитку основних напрямів науково-технічної та інноваційної діяльності в області до 2015 року розроблена для підприємств області, організацій сфери науки, підприємництва, інституцій підтримки, представники яких повинні брати активну участь в процесі її впровадження.

Для того, щоб Програма та її положення вплинули на динаміку інноваційного розвитку області, виникає потреба запровадження механізму управління процесом її реалізації, оскільки сама Програма не є гарантом досягнення закладених у ній результатів.

Разом із визначенням основних пріоритетів розвитку області на інноваційній основі обов'язковим є вибір показників моніторингу та контролю за ефективністю реалізації Програми.

Система моніторингу та контролю за реалізацією Програми складатиметься із:

- структури, яка буде проводити моніторинг;
- комплексу показників, які свідчатимуть про досягнення цілей Програми;
- методів збору інформації для аналізу основних показників, які застосовуватимуться для контролю за реалізацією Програми.

Здійснювати моніторинг та контроль за реалізацією Програми буде структурний підрозділ облдержадміністрації, який відповідає за політику інновацій, – **голове управління економіки облдержадміністрації**.

Результативність та ефективність реалізації Програми буде характеризуватися показниками, які співпадають з системою досягнення загальних цілей стратегії розвитку області, а саме:

- кількість інноваційно-активних підприємств великого, середнього і малого бізнесу всіх форм власності і сфер діяльності;
- обсяги реалізованої ними інноваційної продукції;
- частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі промислової продукції;
- обсяги експортованої інноваційної продукції;
- обсяги економії матеріальних та енергетичних ресурсів;
- кількість впроваджених нових прогресивних технологічних процесів, в тому числі маловідходних, ресурсозберігаючих;
- частка витрат на інноваційну діяльність у загальному обсязі витрат на виробництво продукції;
- частка інноваційних капітальних вкладень у загальному обсязі інвестицій в основний капітал на виробництво продукції (виконання робіт, надання послуг);
- кількість створених нових робочих місць;
- показник фондоозброєності;
- обсягів виконаних науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт;
- обсяг витрат підприємств та організацій, пов'язаних з охороною прав на об'єкти промислової власності та використання раціоналізаторських пропозицій;
- кількості охоронних документів на винаходи, промислові зразки і корисні моделі;
- кількості об'єктів інтелектуальної власності і об'єктів авторського права;
- обсяги відведених (скинутих) зворотних вод, з них нормативно-очищених;
- обсяги витрат на охорону навколишнього природного середовища, у тому числі капітальні інвестиції.

Вихідною точкою для визначення всієї системи моніторингу буде щорічне проведення збору, обробки та аналізу інформації про перебіг інноваційних процесів та результати реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в регіоні.